בּאָרוּסקע דער שומר

מאת אמ"ד.

ענטראלע יידישע ביבליאטעק
און פרעסע ארכיוו

ווילנא

לדפוס האלמנה והאחים ראם

שנת תרל"ב לפ"ק

„БОРУШКЕ ДЕРЪ ШОМЕРЪ.“

Сторожъ Борухъ.

Разсказъ А. М. Дика.

ВИЛЬНА.

Въ типографіи *Вдовы и братьевъ Роммъ.*

На Жмудскомъ переулкѣ въ собственныхъ домахъ подъ №№ 327 и 328.

1871.

GAYLAMOUNT
PAMPHLET BINDER
Manufactured by
GAYLORD BROS. Inc.
Syracuse, N.Y.
Stockton, Calif.

באָבוסקע דער שומר

1

עס איז אם בעסטן דאס יעדער מענטש
זאל מאן נור מיט זיינעס גלייכן :

עס איז ניט דא אין דער עולם קיין מענטש . אונ אפשר שוין קיינע נאציאן (פאלק) וואס זאל ניט האבן איין געווישען חסרון אין זיך . אונ מיר אידן מאכן אין דיזער זאכע קיין אויס נאהמע דען מיר האבן אויך אין זיך מאנכען חסרון . וואס מען דארף איהם אויס בעסערן . צוואר קיינע קאפיטאלנע (וואגען) . דאך שאדען זיא אונז זייער פיל אין דיא נידריגסטע (עוסקים) פון לעבין דער שעדליכסטער פון זיא איז אונזער שלעכטעס בעגיין זיך אין דיא עניינים פון שידוכים . דען יעדער וויל מאן אלץ מיט איינעם גרעסערן פאר זיך . אונ דער פועל יוצא איז דערפון דאס בעסן ווערט דורך דעם בדלות . מען פאר זעהעט דעם אמת . דאס הייסט צו ליב דעם חתנס יחוס אדער דער כלהס . אדער צו ליב זייערע נדוניות . ווערט שוין רעכט האצבי דער חתן אם צפוצע עיכטס אונ דיא כלה אם אשלימעואלניצע . אדער אז גאר גראפע [illegible] וואס פאסען גאר ניט איינער פאר דעם אנדערן . אונ זייערע יחעסער קענען זיך קיין מאל ניט העכט צו זאמען קומען מיט [illegible] אנראבע [illegible] . אונ פירן אלזא צווישן זיך אין אונגליקליכעם לעבן כל זמן דיא לעבן :

אונזערע חכמים האבען [illegible] נתות [illegible] דאס [illegible] דיא [illegible] ניט [illegible] באמת . אונ [illegible]

Main theme

Дозволено Цензурою 25 Августа 1871 г. Вильна.

personal stake in this issue

wonderful spoof on 01h!! & on
myths of marriages made in heaven

וועל איך דיר דא אן פירין אפאר שיינע ערציילונגן פון דעם רובנער
מגיד וואס ער פלעגט זיי זייער אפט בענוצין פאר משלים אין זיינע
דרשות · אונ פאסען זייער צו · אונ זיינען נאך ערגעץ ניט גידרוקט
אונזער ענין · דען ער אליין עליו השלום האט אויך אין זיינעם גאנצן
לעבין געליטין פון זיין ווייב · וואס זיינע עלטערין האבין מיט איר
גיטאן נור ווייל זיא וואר אגרויסע מיוחסת אנטקעגין אים · זיא האט
גיהאקכט פון גרויסע רבנים · אונ ער נור פון קליין שטעטעלדיקע
רבנים · אונ נור צו ליב דעם אליין איז שוין ביא זיא שוין העבט
גיוועזן דאס זיא איז איין הארבעוואטע · אטויבליבע · אבלינדליבע ·
עטוואס צו גידענקען · דער צוא נאך אקארקאנאזע · דאס הייסט
אנאז וואס וואר פאר דריים ארויף · אונ ביא אלעם דעם וואר זיא
אשלעבין · אראנגעע · פלעגט אים אימער צו שילטין · צו זידלען
אונ הייסין אים שניידערוק · האלאוועסקע · אונ נאך אזעלכע שיינע
צו נעמענעס · דען זיא האט גיהאט אשארפין צינגל · אדער בעסער
צו זאגן אביין מויל · איין מויל ווי איין מארק אידענע · ווי אפישערקע
אדער · ווי א איאטקעווע נאסניצע · אונ ער פלעגט עס מיט דער
גרעסטען געדולד ערטראגען ווייא אמאל דער געטליבער סאקראטוס
האט ערטראגען פון זיינער פרוי די וועלט בעקאנטע קסאנטיפע °)
לכבוד איך מאל אלס ער איזט ארויס פון געדולד דורך דעם וואס
זיא האט אים זייער שטארק גיווידלט פאר אנאנצע עדה מענשען
האט ער זיך אפגערופין · שלעכט ! איך האב מיך געגארט אין דיין
ירחום

°) ווייל די קסאנטיפע וואר איינע באזהאפטע פרויא גועזן
אויף איר נאמען איז גירופין אלע שלעכטע פרויען דאס הייסט מען
זאגט אויף איר זיא איז איינע נארע קסאנטיפע · דאך ווערט ניט
אן גירופין יעדער דולדער סאקראטוס · ווייל אום צוא זיין איין
סאקראטוס · מוז מען גרויסע קענטעניס (חכמה) אונ מדות טובות
בעזיצין נאך אן איין שיעור · אונ ער וואר איינער פון די שבעה
חכמי יון · אונ ווערט דער מאנט אויף אין זונד

ירחום · וואס ? האט זיא זיך אפגערופין מיט גרויס צארען · ווייא
איינע גרטינע בעסטיע · ווי נאך איזט דיר מיין ירחום צו קליין · ווער
ביסטו אונ ווער בין איך · דו וואקסט פון יאלעווע באלדרשערס ·
אונ איך וואקס פון גאוני עולם · אונ דאט איז דער ביי אום גערעכענט
איר ירחום וואס זיא האט אים געקענט אויס ווייניג · פון דיא אאיד
אשרי אונ האט זיך ניט גיפוילט אויש צו ציילין דיא נעמען פון צעהן
קרובים איהרע וואס ווארין אלץ אמאל רבנים אין גרויסע קהילות
אונ דאך צוא קנאפ האט ער זיך אפ גירופין · דוא האשט נאך
גידארפט האבין נאך איינעם עלפטין רב אין דיין משפחה · דאן
תאלשטו מיר גיוועזן אגוטע ווייב · אונ צעהן איז צו ווינציג האט
זיא אים ווייטער גיפרעגט מיט גרויש ניפט · דוא פאר שטייסט ניט
וואש איך מיין · האט ער איר גיענטפערט · דאהער טוא זיך אן איין
כח אונ שווייג אווילע וועל איך דיר עס ערקלערין · אווילע וועל
איך מיך קענען איין האלטין · האט זיא אים גיענטפערט אבער ניט
אויף לאנגער · דען דיינע אווילע מאכט אויך אשרעקליכע לאנגע
ווילע · נור אבער וואס טוט מען ניט צו ליב ירחום אבות · אלזו
וויל איך הערין וואס פעלט דיר צו מיין ירחום נאך אין רב איך
קרוב · שונאי ציון · דאס איז אבוסיל אבהאלט אין אמשפחה ·
הוא זאלשט ווישין מיין ווייב · האט ער זיך אפ גירופין דאס
[illegible] ה מיט זאגן דאס בערציגסטע [illegible]
[illegible] איז גירופין אין היסיל [illegible] דאס הייסט [illegible]
[illegible] פון דעם אונ דעם האט ווערין [illegible] פון [illegible]
[illegible] אונ צוא וואר דער פאל מן השמים [illegible]
אויך · האט עס זייער פאר [illegible]
וואס ער וואר דאן שוין טויט · [illegible]
אונ האט אן גיהייבין צו שרייען · [illegible]
פאר אמאן אשנארערס אזן [illegible]
[illegible] שלאק דאן אפ גירופין · [illegible]
דא ווערט בעקומען אום גיוואסט [illegible]
[illegible]

parodic myth of their
match made in heaven

actual case

הערט האט ער ארויס געלאזט דעם נאז און איז געבליבן שטיל
נאך האט גענומען דער מלאך דאס ער איז שוין יוצא. עס האט
אבער נים לאנג געדויערט און עס האט זיך ארויס געהאפט א אידע
ארב׳ און האט אן געהויבן צו שרייען פון דאס נייא, און צעהן
מאל אהויקער, האט ער זיך אפ גערופן מיט גרויס צארן איך וועל
עס נים צו לאזן פאר קיין פאך „שווייגט רבי״ האט זיך דר מלאך
אפ גערופן ווייא וועט זיין דער צוואי אויך טויבעלעך, הא טויבעלעך
האט ער זיך אפ גערופן, איז עס אנדערס, און איז זיך אמעק שטיל
ווייא איין קאטינקע אן אזעט און דער מלאך וואר נאך אבער
מיט דייא צווייא רבנים נים פארטיג. דען עס האט זיך באלד אפ
גערופן איין עלטער יידע וואס וואר מער נאן פאר זייא ביידען
און האט פראבעבעט א מיינע איינע אייניקל זאל מען זיך
זיין אהויקער און אטייבע וועל איך דאך נים צו לאזן, דאס דייא זאל
זיין אוניב פון אשנאטערים אין בשום אופן, זיא וועט אבער זיין דער
צו אויך בלינדלעך, האט זיך דער מלאך אפ גערופן און האט אים
אויך איין געשטילט און אזוא האט ער מיט אזעלכע מיטלען איין
געשטילט אלע צעהן רבנים אידע קרובים וואס האבן געשבערט
אין דיזעם ענין. דען צו ליב יעדען באזונדער האט ער דיר
בעשאנקען מיט איינעם אנדערין מום. דען דוא האסט בזה צעהן
פעלערין און האסט מער נים ווייא דייא שטיל אן זיך, נוא וואלט
זיך איין געפינען נאך איין עלטער קרוב ארב וואלט שוין מוזן דער
מלאך דיך שטום מאכן, און דאן וואלסטו שוין געהאט דייא בעסטע
ווייב אין דער וועלט:

נאך צו דיזעם וועלט בעדארפט מאן וואס וואר געווען ארויס גיצוגן
געוואורן איבר זיין קארטאפעל (דאס איז געמיינט אזוי ביז פריא דאס
זיא איז אנגעוויזע [illegible] אונזאלין טייך דיא אויך בפרות [illegible]
דייא געמיינטע פרובט פון קארטאפעל ליגט אין דער ערד, און דרויסן
איז נאר דייא אבענע וואס בלייבט צום טייוועל) איז געקומען צום אל
אין גאנץ פראסטער מענטש וואס איז אויך געקומען צו נארין און
האט

האט אים געבעטן דאס ער זאל זיך צאריין מישן אין אשידוך וואס
מען רעט אים מיט אגעהייבענעם מענשן פון דובנא. און האט אים
פאר שפראכן דער פאר איינע גוטע בעלוינונג. ליבער פריינד, האט
ער אים געענטפערט עס איז מיר ליב אייער געראטין. איר אליין אבער
מיט מיטבאך פיל ליבער. איך ראט אייך וויא אגוטער פריינד דאס
עס זאל אייך נים געלין דאס. דען איר וועט אייך דער מיט נאר
קיין טובה טאן און פשיטא שוין נים אייער קינד. דאס אויב איר
וועלט מיך נים פאלגין זאלט איר פאלגן איינעם גרעסערין חכם אלס
מיך. איך מיין עס דעם בן סירא דען ער זאגט דער וואס איז זיך
מתחתן מיט אגרעסערין מענטשין אלס ער איז בעקומט ער אזא
פיל הערין איבער זיך וויא פיל גלידער (צלעמעם) עס זיינען דא אין
דעם פאמיליע און דוק עס איז נאך דער קלוגער מאמר צוא
נאמיניגב וועל איך אייך געבן אמשל וואס וועט אייך שוין ארויף
פירן אויף דעם פרעגין וועג. וואס אגוטע חכמים זאגן אין פילע
שטעלין (משיאין לו עצה טובה בלך אצל שכמותך) דאס הייסט מען
גיט אים איינעם גוטן ראט גייא צו דיינעם גלייכן רעדן וואס אמשל
בעווייזט דאס מען קען אמאל קיין קלוגר האבן [illegible]:

עזאפ, דער צילט אין זיינע פאבעלן (משלים) דאס איינע
[illegible] מויז וואס איז איר זייער גוט גיגאנגען [illegible] האט איינע
[illegible] מאכטר אויש צו געבין און האט געוואלט מאן אשידוך
נים אנדערש וויא מיט דער זון אליין. און האט געשיקט צוא איר
אין שדכן [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
פאר מיר דאס עס איז דא אין דער וועלט [illegible] וואס איז
נאך

נאך פיל מעכטיגער אלש איך · אונ דאש איז דער וואלקין · דען ער פאר שבעלט מיך ככה כאל אונ פערדונקעלט מיך ווען ער נור וויל :

דער שדכן האט עש דער הערט אונ האט פאר גישלאגן דער מויז דאש זיא זאל טאן מיט דעם וואלקן · דיא מויז איז עש גיפעלין · אונ האט אים גישיקט צוא דעם וואלקן · דער וואלקין אבער האט אויך גיוויזין דעם שדכן דאש ער איז נאך אויך ניט דער גרעסטער · דען איבר אים איז שולט דער ווינט · אלזו האט אים דיא מויז שוין געשיקט צו דעם ווינט · דער ווינט אבר האט אים אויך איין גיוויזין · דאש עש איז דא אין דער וועלט אזו איינר וואש איז שולט איבער אים אונ דאש איז אהויכער מויער · דען ער האלט אים אפ אין מיטן ליפן זיינעם · אונ אלזו האט גישיקט דיא מויז דעם שדכן צו דעם מויער · דער מויער אבער האט אים איינגעוויזען · דאש ער איז נאך אויך ניט דער גרעסטער · דען עש איז דא נאך אזוי אזאך וואש האט נאך דיא שליטה איבער אים · אונ דאש איז דיא מויז וואש גראבט אונטער זיין פונדאמענט דאס ער קון איינפאלין · נו וואר דער סוף פון · דאש די מויז האט געכוחט טאן מיט איר גלייכן :

אזוי מיין בעכטע פריינד לאזט אייך בעלערהאנגן פון דיזעם קלוגן פאבעל (משל) : אונ טוט מיט אייער גלייכן · יעדע רייד איז דעם אויפגעקוקענעם כענשין העכסט נעפעלין געוואורין : האט אים גידאנקט פאר דער עצה · אונ האט זיך אויש גיזוכט זיינעם גלייכן · אונ האט דארויף קיין חרטה ניהאט צייט ער האט גילעבט :

אונ אזו האט ער אף גיראטין איינעם גיהייסן מענטשן וואש האט גיוואלט טאן מיט אנאנך נידעריגן מענטשן נור צו ליב זיינע עשירות · טוט עש ניט · האט אים דיוער חכם גיזאגט · געלט איז נור איין נול וואש קאן דעם נאבשמהענדיקן ציפער פאר גרעסערין · אבער ניט נאך איין נול אליין דאש הייסט געלט קען פאר גרעסערין איינעם געשייגעם בענטשין ווען ער נור אליין אבענטש איז : דאש הייסט ווען ער איז אבן תורה אבער מדות · איין אוידיל כאן · אבער ניט ווען ער אליין איז אנראבקה ווע · אבזוי · אביין ·

אונ דער נצח נאך אגרוישער פראסבאק : אונ דער וואש טוט מיט אנועלכין ערנידעריגם זיך פיל מעהר אלש ער הייבט יענעם · דען עש ליגט שוין אין דער נאטור אזו דאש דיא פאר דארבענהייט האט אין זיך אפולעכגראבערע קראפט צו בעשמוצין דיא געהייבענהייט פון דעם וואש איז זיך מתחבר צוא איר · אלש דיא קראפט פון דיא געהייבענהייט צו בעשיינען יענעם פאר דארבענהייט · אונ דאש איז דער וואהרע זינען פון שלמה המלך ע״ה וואש ער האט גיזאגט אין זיינעם קהלת יקר מכבוד ובחכמה סכלות מעט, דאש הייסט איין עטוואס דומהייט ווענט איבער דיא גרעסטע עהרע אונ דיא גרעסטע חכמה ״) דכשל ווען איינר זאל זיין אגרוישער מכובד אונ אגרוישער חכם קען אים בלאבירען דיא קלענסטע נארעקייט וואש ער טוט מאן :

אונ ווען מיר ריידין שוין פון דיזעם ענין מוז איך אייך אלס בניד ערקלערין איין וואורט פון דעם מדרש פ׳ חיי שרה וואש ער איז אייער נוגע צו אונזערין איצטיגין גישפרעך : דער מדרש זאגט דארטן אלש אברהם האט גיהייסין זיינעם קנעכט אליעזר צו נעמען א ווייב פאר יצחק · האט זיך גיוואלט דעם אליעזר דאש ער זאל נעמען זיין טאכטער פאר אשנור · אברהם אבר וואש ער האט עש אנגעקערקט האט ער אים גיזאגט אתה ארור ובני ברוך · ואין ארור מתדבק בברוך : דאש הייסט דוא בישט פון כנען וואש וואר גישאלטן פון דעם נח · אונ איך בין פון שם וואש וואר גיבענטשט פון נח · אלזו קען זיך קיין פאר שאלטענער ניט מתדבק זיין צו איינעם גיבענצטין · נון איז דאך דער ביא צו פרעגין דאש אברהם האט אים גידארפט זאגין פאר קערט · דאש איין גיבענטשטער קען זיך ניט מתדבק זיין צו איינעם פאר שאלטענעם · וויל על פי דרך הטבע דארף זיין דיא מניעה פון דעם גיבענטשטין צד ...

״) דאש וואורט ״יקר״ איז אמאל הקדמונים חוכמים : ... דיא עם שמים אבנים יקרות שווערע שטיינער :

sets forth the 2 protagonists

ר׳ אפֿרים טשאַרטאָק. ער איז דער ייִד דער מופֿלג, דער מיוחס, דער דערהײבן פֿון גרויסן (כּבֿוד־מקבלות)
דער בעל־צדקה, און דער גרויסער משופֿע בפּרנסה, און דער צו נאָך אין עסק בדרכי ... באמונה
און עסער אַנדער אַ גרויסער תּלמיד אין שטאָט ... פֿון ... נאָך אַן ... דער ...
ווײַס עפּעס. ... דער גרויסער בעל־נאמנות ... פֿון ... ...
איבער אַלע שלשה־געלטן. קהלשער געלטן ...

באַרוסקע, די גרויסע ביסטער, די גרינסטע יונג, די גרויסע שנאַפּסער. די גרויסע פּראָצענטניק
און איז דער ... די ... און ... ... פֿון ... ... גרינגן ... די ...
און ... ... פֿון ... שוין ני... גרינגן עולה לתּורה ...

נור דיזע שאלה וועל איך אייך פאר ענטפערן מיט א וואהרע
געשיכטע וואס האט פאסירט אין מיין געבורטס שטאט. און וואס
עס האט דאן ביז איר דיא וועלט פאר קלונגען. און איז העכסט
פאסענד צו דעם איצטיגען שמועס אונזערען. עס וואר אמאל
פארט. דאס הייסט אלס איך וואר נאך א קינד. איין געוויסער
ר' אפרים צארטעלס ער וואר א איד א מופלג. א מעותם. א העהן
פון גרויסן (כאראקטער) א בעל צדקה. און א גרויסער משפיע
בפרנסה. דער צו נאך איין עוסק בצרכי ציבור באמונה. און
וואר אזו א גרויסער חשוב אין שטאט. דאס מען פלעגט ניט
טאן אן אים וואס א האר איז העכער. לבד דעם וואר ער א גרויסער
בעל באמנות דאס מען פלעגט איין צו לייגן ביי אים אלע
שליש'ות געלטן. קהלשע געלטען. און ווייל ער וואר א גרויסער
חכם וואר ער ביי יעדער אסיפה דער ראש המדברים. קורץ
רעדט פון ער וואר דער שמאלץ פון אונזער שטאט. דאס דוא
ארטיגע שטעט האבין אונז מקנא געווען דאס מיר האבין אזו
א וואוילגען מאן ביי אונז אין שטאט וואס פירט איהם מיט א גוטען
סדר. נאר איין פגם האבן :

דיזער ר' אפרים האט געהאט אויש צו געבן א מוגביק.
דאס הייסט דאס לעצטע קינד. א שיין בחור'ל פון א יאהר
דרייצעהן. ער האט געקאנט גאנץ גוט לערנען. שרייבן. און
איז זיך געגאנגען בדרך הישר. און דער פאטער האט איהם געוואלט
געבן צווייא טויזענט גילדן נדן. און א ביסעלע קעסט. פון פאר
שטייט זיך. דאס איז א גאנץ האר אטמע שטיקל סחורה פאר
שדכנים. זיא פלעגן אפ צו שלאגן דיא טיהר. האבין איבער
אמאקים'ם זיך מיט. מען האט איהם פאר געלייגט איין שידוך בעסער
פאר דעם אנדערען. און דעם ר' אפרים האט עס אלץ ניט
געפעלן. דען עס האט זיך איהם געוואלט דעם מעלעריל פון דיהיל
ווייל ער וואר דאך אויך א מער ניט ווייא אזין מענטש. און האט
און פיל בעסער געהאלטן פון זיך אלס ער וואר באמת. ביי א איינעם
שידוך

שידוך איז איהם ניט געפעלן דער יחוס. ביי א אנדערן
וואר איהם צו ווייניג געלט. ביי א איינעם דריטן וואר איהם דיא
כלה צו פארשיידענע ביסל. אפילו איהר שידוך איז איהם ניט געפעלן
ווייל מען האט געוואלט דיא פארג פאלק. דווקא אהין אויך קעסט.
און בהאלטע וואר דארט קיין מקום תורה. און האט זיך אלץ אזו
געהאנדעלט ביז עס איז שוין מיאוס און מאוס געווארין דיא שדכנים
צו דרייען זיך ארום איהם. און האבין נאר אויך געהערט צו גיין
צו איהם. און ער האט דיא זאך ניט געזעהען אין דיא אויגן
מהדר אלס איין יאהר. און ער האט געהאט דער פאר פון דער
חוב אפ ביז נעקסטען יאהרין "דער סוף וועט זיין" האט זיא אן
געהויבן איהם צו זאגן אין דיא שטילע נאכט אלס קיינער וואר
צו הויז. דאס דוא וועסט אזו לאנג קלייבין ביז דוא וועסט
טאן מיט א בעדער. "מיט א בעדער" פלעגט ער איר מיט שמאלץ
אפ צו ענטפערן. "דאס וועלן אונזערע שונאים נאך ניט זוכה
זיין". און ווען ניט מיט א בעדער. פרעגט זיא איהם צו ענטפערן
וועסט דוא טאן נאך מיט א אנדערן געהן פאר. וועסט דוא טאן
מיט פארעסקען דעם שוסטער. דען פון דיינעם קלייבן וועט פאר
גיורים קיין גוטעם ארויס קומען. און ערר אזו ווארט איז לכוח
ערפילט געווארין. ווארא איינע געטליבע נבואה. און דורך איינע
קליינע סבה וואס דער פון איז צו לערנען און צו זעהען
דאס קיין יחוס דארף ביים דוחק אויך זיין יחוס. און קיין חכם
אויך ניט חכמה. און קיין עושר אויך ניט עשירות. וויא איך
וועל איך דא באלד אלץ ריכטיג דער ציילין :

אין דיזער צייט וואר דאן אין אונזער שטאט וויזקליך א שוסטער אדר
א גאנץ העכסטער וואס מען האט איהם גערופן באהרעסקע. א שוסטער
תמיד עיך. א גוטער שנאב שיכט. און א גרייבער
פראסטאק. און איז דער צו געווען א אפגעלאזטער איד. און ער
דאס מען האט איהם ניט געזעהען ביי א אמונה. און ניט שיין דאס
קען האט איהם שוין ניט געזעהן עולה להורה זיין. מען ווייס ניט
צאל

זאל עס זיין חייל ער האט נים גיקענט אדער ווייל ער האט נים
גיהאלטין דער פון · אדער אוים ביידע אורזאכין אין איינעם · ער
האט זיך גיוואונט אונטערין שטאט אין איינער איינענע שטיביל ·
האט גיהאט דער צוא נאך אגארטין אונ אפאר קיא · אונ האט
זיך גילעבט אטוויצקעני לעבין · זיינע גאנצע אידעשקייט איז
באשטאנען נור אין גוט יום טוב ביטען · ביי אלע זיינע קינדין ·
אונ אין פאר שפעלין זיך אום שמחת תורה ביי די הקפות ·
די איינציגע מעלה זיינע וואר דאש ער איז גיוועזן אין ערליבער
מאן · אונ פלעגט זיך אפ צוא היטין זיין עובדא זייער טרייא · אונ
די קרעמער וואריו העכסט צוא פרידין פון אים · זיין גיזינד איז
באשטאנען · פון אווייב · איינע איינציגע טאכטער אגיזונטע שטיק
סחורה · אונ אפאר הינט מיט וועלכע ער פלעגט צוא מאכין די
רונד ארום די קראמען · אונ האט זיך גילעבט גאנץ רוהיג אונ
גליקליך אמשך מיט יארין ביז אגעוויסען טאג אין וועלכין ער
איז איבער גיקערט גיווארין מיט דעם קאפ אראפ אונ מיט די
פים ארויף · דען עס האט זיך גימאכט מיט אים דאן גרוישע
אום ענדערונגען וואש האבין אים בארויבט די גיזונד אונ די
רוהע · אונ מיט דער צייט אויך זיין שטיקל ברויט :

אונ דאש איז דער טאג אין וועלכין עס איז אים צו גיפאלין
אירושה פון צווייא מאל הונדערט טויזענט טאלער · פון זיינעם
אברודער וואש האט זיך אין זיינער קינדהייט פאר שלעפט קיין
האלאנד מיט די אידעשע אמשטרדאמער שטיקער הענדלער *) וואש
פלעגין

*) פארצייטין פלעגין אראפ צוא פארין אידעשע קויפלייטע
פון אמשטרדם · מיט גרוישע פעק סחורה · וואש מען האט עס
גירופין שטיקער הענדלער · דען דיזע פעק סחורה ווארין נור אלטע
קליידער אונ זאכין וואש ווארין גיפאקט ווי באלין באוועל · זייא
פלעגין עס צוא קויפין בלינד (אום גיזעהען) אונ אזו אויך פאר
קויפין · דאש הייסט גישפילט נור אויף מזל · דען אין מאנכע פעק
פלעגט

פלעגין צוא קומען אויף זעלווער יריד אלע מאל · ער איז זיך
גיוואורין מיט דער צייט איין הויורער (קאראבעלניק) · דער נאך
אקרעמער · אונ דער נאך אגרוישער סוחר אונ איז גיווארין איין
אדיר · אונ איז זיך אדעק גישטארבין אן אווייב אונ אן קינדער ·
אונ האט אפ גיזאגט לבר צדקות זאכין צוויא מאל הונדערט
טויזענד טאלער דיזען ברודער · עס פאר שטייט זיך דאש עס
האט דער מיט די שטאט אויף גילארעמט · עס וואר דער פון
גישפראכין אין באר אין מיל · אונ אין הקדש · די קרעמער זיינען
אום גיגאנגען ווי אן קעפ · דען זייא האבין זיך שוין גישטויסין
דאש ער חעט שוין נים וועלין זיין אשומר · אונ האבין אים
זייער שטארק גיזאלעטעם · דען ער וואר אנעשיקטער נאכט
וועכטער · דאש צייט ער האט געגאצעוועט ארום די קראמען
איז קיין גנבה גישעהען :

אונ פאר וואש זייא האבין זיך גישראקין איז עס
גישעהען · דען ער האט זיך באלד אפ גיזאגט פון די נאכט
וועכטעריא · זיין שטעלע האט באטראפין איין אנדערער · אונ
מען האט שוין אין די ערסטע וואך די קרעמער בדלות
גישטעלט · אונ ער האט גיקויפט באלד אשיינעם הויז אונ האט
אן גיהייבין צוא לעבין ווי אגביר · האט זיך קריא ווייב אונ
די טאכטער באקליידעט אונ באצירט חיישר דייך · האט זיך
גילאזט גיפינען אויך דייער שיין צוגישיקן ליטין · האט גידונגען
אשיינע שטאט אין גרושע שול · האט גילאזט באלד שרייבין
אספר תורה אונ האט איך אין גיגעבין מיט אגרויש פאראד :
דיזע ירושה איז אים צוא גיפאלין באלד נאך סוכות · אונ

פלעגט מען גיפינען זייער טייערע שטיקער · ... איבער
קליידער מיט גאלדענע קנעפ · מאנטלען אונ האבין
טיילמאל זייער טייערע גישטעפטע באלדרעם
וואש מען פלעגט צוא מאכין דערפון טייערע פרוכת
אונ דאש גלייכין :

איבער הינטער איז ער שוין געוואָרן אין בבל און שטאַט דאָס אין דעם ערשטען טאָג פסח זיינען שוין צו אים געקומען פיל גרויסע לייט גוט יום טוב ביטען · אפילו פון זייא האָבען אויך געווען שוין דאָס זייא זיינען מיט אים ווייטע קרובים · אונ האָבען אַזוי מקיים געווען דיא ווערטער פון דעם מדרש קהלת וואָס ער זאָגט אויף דעם פסוק (עד נתק חבל הכסף זו שלשלת היוחסין) דאָס הייסט דאָס געלט מאַכט דעם מענטשין פאַר אַבּיוחס · דיזער היטרעך אָבער האָט זייא זייער גוט געפּרעגעלט דער בייא · דען אַלס זייא זיינען אַריין צו אים אין שטוב · האָט ער זייא זייער שיין אויף גענומען אונ האָט זייא אַריין געפירט אין אַקליינעם פינסטערען אַלקער וואָס איז מיט קליינע פענסטער אַך אונ מיט אייזערנע גראַטעס · אונ וואָס עס שטייט דאָרט מער ניט ווי איין געשמעטער צו געשרויפטע קופערט · אונ האָט זייא דאָרט געגעבען זיצען אויף אַפּראָסטע באַנק פון זיינעם אַלטין וואָהנונג אונ אַלס זייא האָבען אים געפרעגט וואָס איז דיא מעשה וואָס ער האָט זייא אַריין געפירט אַהין · האָט ער זייא געענטפערט דיא אַיין היטרייך פאַר שטייט איר מיך · איר זייט דאָך געקומען צו מיר גוט יום טוב ביטען נור צו ליב דיא געלט וואָס איך האָב באַקומען · דען בין דיא יחוסה מייגע האָט דאָך ניט אַיינער פון אייך אַמאָל ניט אַריין געשמעקט צו מיר אין שטוב · דאַהער האָב איך אייך אַריין געפירט אין דעם חדר וואו דאָס געלט ליגט · דאָס הייסט צו ליב וועמען איר זייט געקומען:

יאָנאָטאַן הול תמיד פסח האָט בייא אים געשריבען אונ געשריבעלט פון שכנים אונ האָבען אים פאַר געליימט · שהוכים וואָס האָבען געהאַט איין פאַרגעשמאַק פון דעם הספר וואָס מען וועט מאַכען נאָך אים איבער מאה שנה · דאָס הייסט אַן מעם אונ אָן אַריה · אונ דאַהער האָט ער זייא אַפּ געצאַפּט פון זיך אונ האָט זייא געגעבען דאָס זייא זאָלין זעהען מיט אַלע בייזע שידוכים צו אים ניט קומען · לבד איינעם האָט ער דער מאָהלין

[illegible] נעם געוועזען ר׳ הערציל קרייגעס אַלאַנד שרכן · אונ האָט אים [illegible] געבען האָט ער זאָל איבער גיין צו דעם ר׳ אפרים אונ זאָל [illegible]ם פאַר לייגען דאָס ער זאָל מיט אים מאַכען · דער שדכן האָט זיך [illegible] דיזעם פאַרשלאָג זייער איספּגעט · אונ האָט אים אַרויס [illegible] דיא ווארהייט · דאַשער האָט קיין טומה עם צו ריידין · [illegible] דער ר׳ אפרים וועט אים געוויס זיין דיא בירה אונ פליבט [illegible] געבען דער צו האַלדז אין נאַקען "איך פאַר שטייא עם [illegible]פילג האָט אים געענטפערט דער געוועזענער באַרעקקע · דען [illegible]רצנר האָט ער שוין ביהייסען "ר׳ ברוך" איך ווייס דאָס איר וועט [illegible]ארט האָבען בזיונות · דאָך אַשדכן מוז אויף אַלץ מרוצה ווערין · [illegible] בפרט איך פאַרלאַנג פון אייער גאַנג אמימעט · איר באַקומט [illegible] ביא מיר דרייא הונדערט · אונ ערעם · נור איר זאָלט מיר [illegible] ניט נארין · איר זאָלט מיר אָם דער צייהלען פינקטליך וואָס ער [illegible] נעם איך אנטפּערין ·:

[illegible] אונ וואָס טוט ניט אַזאָרים אַמענטש פאַר געלט · צו ליב געלט פירט מען קאַנטראַבאַנד · צו ליב געלט ווערט מען אשפיאָן · צו ליב געלט גייט מען אויף אַשטריק · דאָס הייסט מען שטעלט איין דעם לעבען אין קאָן · אונ פשיטא שוין דעם [illegible]באַרעשין כבוד · אונ אזוי ר׳ הערציל קרייגעס איז דאָך אויך [illegible]טער ניט ווי אַמענטש · דרייא הונדערט וואַר אין יענער צייט [illegible]איין רייטשער גרן · דער צו נאָך אַגוטע שנאַפּס · מיט אַגוטין [illegible]פאַרבייסען · אין פאַרגעשמאַק פון אַתנאים · האָט צו גענומען [illegible] דרייא הונדערט אונ זיך אַוועק צו דעם ר׳ אפרים וואָס [illegible] האָט קוים דער לעבט צו זעהען אַשדכן אין זיין אויגין · ער [illegible] האָט אים זייער פריינדליך אויף גענומען · אונ האָט אים געבעטין [illegible] זיצען · אונ דער שדכן האָט דערוויילע לאַנגט צום טיש טנאים ביים [illegible] פאַרבייסען · אונ האָבען זיך ביידע געזעצט אום אָנהייבען ביים [illegible] געשפּרעכט אויסין אום צו הערין דאָס וואָס ער וועט דיא פאַר [illegible] זאָגען · דער ר׳ הערציל אָבער האָט ניט · דאָס האָט דעם מזומן

איין טיל צוא עפענען · אונ האט דאן «אויש גיזעהען וויא איין
בעל הרשר וואש האט זיך גישטעלט בייא דעם ארון הקודש
זאגין אונ ווייס נים וואש אונ פון וואנען אן צוא הייבין»:
האט אזו גישטומט ביז דער ר' אפרים האט צוא אים גיזאגט
«אייער שווייגין גיפעלט מיר עפעס נים · איך האלט עס פאר
אסימן דאש איר מיינט מיר צוא ריידין דער ווייסט מים אוואכ
נתות דרגא נור איר שעמט אייך אביין פון מויל ארויש צוא
ברייגען» «איי! איי · דאש מאכט נים אויש» האט זיך א
גירופין דיא צארטעל · דבן שעמט אייך נים אונ זאגט שוין:
«דעם שידוך וואש איך וועל אייך ריידין» האט זיך דער
שדכן אפ גירופין «איז בעצם פאר אייך איין זייער גיוונטע
שידוך · אמיידיל אשיינע · אגעווינטע זאך · אונ איז אבת יחידה
פון העכסט רייכע עלטערין · עס איז דער בייא מער נים וויא
איין חסרון דאש וואש ער איז אביסיל צוא נאהענט · וואלט עס
גיוועןפאר צמייל הונדרט וואלט איר אפילו אנווארט גיט איבער
גירעט · «אט» האט זיך אפ גירופין דער ר' אפרים «איז עש עפעס
רעכטס בארף עס זיין גוט אויך פון נאהענטס · איז עס נים רעכטס
טויג עס נים ווען עס זאל עס אפילו זיין פאר טויזענט מייל»
«ניין זאגט עס נים ליבער ר' אפרים» האט זיך אפ גירופין דער
שדכן · «אונזערע חכמים זאגין אליין «ראש טר דאהום האט גאט
איין גישלעפערט דעם אדם הראשון אלס ער האט ארויש גינומען
פון אים א ריפ צוא מאכין דער פון איינע פרויא פאר אים · דאמיט
זיא זאל אים ניט מיאוס ווערין · אונ דאהער זיינען אונז מאכ
פילייכט פארווערט אלע עריות · דאש הייסט אמאכטער · אשוועסטער
דעק ווייל עס איז צוא נאהענט פעלט שוין אכטונג אונ ליבע
איינער צוא דעם אנדערין · אונ דיא בירע זאכין זיינען דא
גראדע אין נייטיגסטען אין באדייבטין צוא שטאנד :
«נוא ציהעט אונז שוין נים די עצמות» האט זיך אפ גירופין
דיא צארטעל «מאכט קיין שיהות דען אונזער זון ווערט דער ווילער

טער אונ ער דארף שוין לאנג אכלה» «אונ דאך וועל איך אייך
עם אזו גיך אויש זאגין» האט זיך אפ גירופין דער שדכן לאבענר
דייל נים דא איז דער צרט דיגען שידוך צוא ריידין · איר מוזט
אראם זיין מיט מיר אונטען» «אונ וואש פעלט אייך דא אויבין» האט
זיך אפ גירופין דער ר' אפרים «דאכט זיך דא איז אויך קיין נפש
נים דא» «ניין ליבער ר' אפרים» האט זיך דער שדכן אפ גירופין ·
נים צוא ליב דעם וויל איך הוקא אראבגיין · עס איז דער בייא גאר
איין אנדער טעם · איך קען אייך פאר איינעם גרוישין בטחון ·
אונ דאהער האב איך פחד אז איך וועל אייך אויבין דעם שידוך
פארשלאגין · וועט איר ווערין אך בעס אונ וועט מיך פון אלע
טרעפ אראפ ווארפין · אונ דאש וויל איך נים · דען איך וויל
נאך לעבין · אונ וויל נאך נחמה זעהען אויף מיינע קינדער · אונ
ארונטער גישטויסן ווערין פון אייערע שטראמנע טרעפ וועלין
זיך צוא שיטין מיינע שוואכע ביינער וויא פון דעם שעיר לעזאזל :
«זייט אונבעזארגט הענגן דעם» האט זיך אפ גירופין דער
ר' אפרים לאבענה «איר מעגט ריידין מיט נעמען צוא וועלט ·
מיט וועלין עס ארונטער שלינגען זייער ליובט ; אונ איך וועט
אייך קומען לשלום אהיים צוא אייער ווייב אונ קינדער ; «גוטען אזו»
האט זיך דער שדכן אפ גירופין «איז שוין רעכט בייא מיר צוא
ריידין אויך דא אויף דעם צווייטן גארין · דאך בייא אלעם דעם
בנו איך אין פאראויס זאגין · דאש איך אליין וואלט גאר נים
גיפאלין אויף דיזעם שידוך · אונ עס וואלט זיך מיר קיין מאל
עם אויף מיינעם זינען גיליינט עס צוא ריידין ; דען איך ווייס
ווער איר זיים · אבער וואש העלפט עס · יענער האט מיר גישיקט
צוא אייך · אונ האט מיר פאר דעם גאנג אויך גוט גילוינט · אונ
אזו וואלט איך שוין גיוועהן העכסט אוב גירעכט ווען איך וואלט
נים גיגאנגען · דען זאגט וואלט ער שיקן איינעם אנדערין ·
אונ דאן וואלט שוין גיוועהן אויף דער מיט דאא שטאט · אונ איך
וואלט פארלוירין עטליכע רובאטין :

יען אזו״ האבן זיי זיך ביידע אפ גירופן ׃ האבן מ
צוא איך גאר ניט ׃ אונ ציהען אונז שוין ניט דיא עצמות א
זאגט ׃ ווערט אונז געפעלן ווערט מיר מאן ׃ אונ ווען ניט גע
דאך מן הסתם קיינער דער פון ניט וויסן ׃ דען איר זייט דא
איין ערליכער מאן אונ אונזערער אגוטער פריינד׃ ״דאש אנדע
האט זיך אפ גירופן דער שדכן ״נון זאלט איר וויסן דאש דע
ר׳ ברוך דעם נייעס צווה וועלט זיך טאן מיט איך״ ״ר׳ ברו
דער נייער נגיד ־ וויל מיט אונז מאן״ האט זיך אפ גירופן דע
ר׳ אפרים ״דאכט מיר איך בין דא ניט פון נעכטן ׃ איך א
מיינע פרויא זייגען ב״ה פון היגער בקיה ׃ אונ קאנען נאך ני
בוז דאמע אין אונזערע שטאט אר׳ ברוך אנייער נגיד, וואש ז
וועלין מיט אונז מאן ׃ איר מוזט אונז מעהר דייטליכער א
פערשטאנדליכער זאגין וועמען איר מיינט דא ׃

״דאש הייסט איר ווילט ניט קענען״ האט זיך דער שד
אפ גירופן ׃ דען ווער קען עס ניט דעם ר׳ ברוך דעם נייע
נגיד ׃ ״איך ווער שוין אין כעס״ האט זיך דער ר׳ אפרים אפ גירופ
זאגט מיר אויף פראסט אידעש ט״ץ וועמען איר מיינט ׃ ״איך מיי
האט זיך דער שדכן אפ גירופן ״דעם שומר וואש האט ד
ערסט באקומען דיא גרויסע ירושה״ ״אט אזו רעט ׃ אונ דאש א
שוין גאר וואש אנדערש״ האט זיך אפ גירופן דער ר׳ אפרים
דען ער הייסט גאר ניט ר׳ ברוך ׃ ער הייסט גאר בארעסקע ׃ א
אין אויך גאר קיין נייער נגיד ׃ דען דער טייץ בין גאר הייסט א
ארעל מאן ׃ אונ ער וואר עס קיין מאל אונ אין איצונד אויך ני
דען געלט אונ ארעל איז גאר צוויא זאכן ׃ גראדע נאך א
גיקערט ׃ וואש אגראבער יונג ווערט דיזער גייוט זיך א
מעהר ארוים זיינע גראבקייט ׃ איז ער אזו שוין ניט ר׳ ברוך
אונ אנייער נגיד ׃ נור בארעסקע דער שומר ׃ נון גיים אי
גיזונטערהייט אהיים ׃ דען איר זייט אמאה קיין נאר ״איך בא
איך גוט באוואריגט פריהער ׃ אונ איר זאלט איר זאגן דא

ער איז ביי מיר דער וועלביגער בארעסקע דער שומר וואש וואר
פאר יארן אדם ער, איז נאך אום גיגאנגען מיט דיא הינט איבערין
טאם ׃ אונ איך בין דער זעלביגער ר׳ אפרים וואש איך האב גימאך
מיט דעם ה׳ אליהו הינדעס אונ מיט ר׳ אברהמיל רייצעס ׃ אונ
בעט אום אזו דאש ער זאל ווייטער קיין נאר ניט זיין אונ זאל
זיך אויש זוכן זיין גלייכן ׃ אונ דאש ווערט [illegible] לייכט זיין
צוא גיפינען ׃ דען אויך גיקו[illegible]סטע יונגען איז דא גינוג
אין יעדער שטאט ׃

נון פאר שטייט זיך דאש דער שדכן האט קוים גיטראפין
דיא טיר אונ האט גיבראכט אקלארע תשובה דעם בארוסקען
וואש איין אנדערער וואלט דורך איר דיא פאפלעקצע באקומען ׃
ער אבער איז דער פון נאר ניט ארא[פ] גיפאלין ׃ ער האט זיך
אנשטער גישמייכעלט דער ביי, אונ האט צוא אים גיזאגט ״איר
ליבער ר׳ הערצל זאלט גאר ניט ארונטער פאלן ביי איך ׃ עס
אט מער ניט גויא באסערם איך דאש איר זאלט פארדינען נאך
צווייא אדער דרייא מאל צוא עטליכע דוקאטן פון מיר פאר
איערע גייטנע, צוא אים, אונ לסוף ווערט איר אויש פירן ׃ ער
ענט מאן מיט מיר ניסט קשה ׃ מען דארף נור האבן געדולד ׃
דען איך ווייס דאש ה׳ סבים לאזין זיך האנדלען ׃ עס שפילט ביי
זיא געלט איינע רעך גרעסערע ראלע אלס יחוס ׃ אזו מאכט
אשנאפס אונ גייט איך גיזונטערהייט אהיים ׃ אונ דערבייט אויף
אונזערע שדכנות ׃ דען איך ווייס שוין מעהר וויא האלבס איין
גיפארען ׃ עס איז נור שווער דער ערסטער גאנג ׃ אין אזו איין
זאך ׃ אונ דאש ווייס איך דאך ב״ה שוין איבער גיקוקט ׃

איינע פיל גרעסערע ווירקונג אבער האט גימאכט דיא
קידונג פון דיזעם שידוך אויף דעם ר׳ אפרים אונ אויף זייגער
פרויא צאצבעל ׃ אלס דיא ביטערע תשובה אויף דעם בארוסקען
דען דיא אגור דער שדכן איז ארויש פון זייער שטוב האט זיך
דער ר׳ אפרים באגאסן מיט טרערן פון גרויש פארדרוס ׃ צאם
אין

chortl

Chotti's use of Tradition – highly conservative
trying to assuage his anger

Anatomy of Reb Ephraim's reaction

1) terrific anger
2) mollified by his wife's "wisdom"
3) hides info on Boruske's other marriage prospects from her
4) at odds w/world & himself (like a sergeant who was demoted)
   [illegible] in heart
5) news of the other match confirmed
   [illegible]

Chotti too quotes the Rabbis – on God's matchmaking role

אין אום גילאפן אין צימער הין אונ הער וויא איין משוגענער
האט פאר רייכערט דיא פרובקע אונ געשפיגן מיט רויך
מים פייער · אונ האט מיט איר געקלאפט אלע ווײלע אויף ד
מיש אונ האט געשריען דער ביא „נוא דאש איז אביסל אהא
פון איינגאנג [illegible] וויא שיקן צוא מיר אשדכן · ניין מיך פארדריסט
איך האב [illegible] דעם [illegible] אויש פאצן דיא באקן א
מאבין וויא העבער פאר [illegible] נאר דער שכל קומט צו שפעט
„אונ וואש דען מיינסט דוא מיין מאן" האט זיך אפ גירופ
דיא צארטעל · דאש איז נור אשטראף פון גאט · איך האב ע
דיר שוין לאנג גיזאגט דאש אזו וועט זיין דער סוף · גידיינקט
עס · אונ עס האט זיך שוין אזו אויש גילאזט · מען הארף מי
שידוכים ניט שפיצן · מען דארף אקינד ניט האלטן ביז אבאה
וועט אים אויש וואקסן · אונ ווידער וויים איך ניט אויף וועמ
ביזט דוא אין כעס · אויף דעם שדכן דארפסט דוא נעווים ק
פאראיבעל האבין · דען וויא ער זאגט דאש ער האט גינומ
עטליכע דוקאטין פאר דיזן גאנג · אונ האט זיך דער צוא נאך
דייער ניט פאר ענטפערט · איז ער זייער גירעכט · אויך האט
דוא ניט צוא דעם בארוסקען · ערסטענס וויל פאר אן מוטה קום
קיין פאץ · צווייטענס בין איך דיר ערב באם דוא וועסט ני
וועלין וועט ער מאן נאך אגרעסערין שידוך אלס מיט דיר · ד
בייא אונז אין ווילנא פון וואנען איך בין גיבארין טוען עפש
גרעסערע מיוחסים שידוכים מיט אויף גיקומענע גראבע יונג
אונ דער צוא נאך מיט פיל ווייניגער געלט · איך וועל דיר אפ
נאך געבין · עס דארף ניט אזו זיין · דיא וועלט איז שוין אביס
אזו · אונ אויך ניט פון נעכטין · אונ אזו גיפינען מיר דא
אונזערע חכמים זאגין דאש זינט גאט האט באשאפין זיין וועל
איז ער מער ניט עוסק וויא אין שידוכים · וויא זאגין ער מאכ
לייטערס אונ איז מזווג זווגים · דאש הייסט אום אויש צוא פיר
אשידוך צווישן צווייא אונגלייכע מענטשן · וואס איינער א

ווייער

…וויא איין משוגענערווייזע גיהייבן אונ דער אנדערער איז ווייער שפל · מאכט ער פון
…יגן מיט רויך אטעם גיהייפענעם איין יורה · אונ פון דעם שפל מאכט ער איין
…ע ווײלע אויף דעגלה: צון הייסט עס ער מאכט לייטערס אויף וועלכע די מענטשן
…איז אביסל אהאפסייק אהויף אונ ארונטער:
…מיך פארדריסט „איך האלט שוין מיט דיר גאנץ גוט" האט זיך דער אפרים
…דיא באקן אפ גירופן; וויא איך זעה איז שוין ביא דיר [illegible] העכט צוא
…קומט צו שפעט, מאן מיט דעם בארוסקען, „יעצט [illegible] מאן" האט זיא זיך אפ
…ט זיך אפ גירופן · איך בין נור דאש מען דארף ניט זיין אין כעס דאריבער ·
…ט · איך האב עאיך זאג עס דיר דאמיט דוא זאלסט זיין גילאסענער באט ער
…סוף · גידיינקט וועט נאך אמאל צוא דיר שיקן · דען איך קאן שוין דיזן סארט
…מען הארף מיטענטשן · זיא וועלין ניט רוט פון דעם ערטמין אטקאז · אונ
…לטין ביז אבאהוקה אויש זאגין זיין ביא איידוך וועלכעס ביא דעם פאדלעסטין
…ניט אויף וועמס פאר מען ניט · בתואל האט גישטערט דעם שידוך פון רבקה מיט
…דוא נעווים קיצחקן איז ער נאר גישטארבען דען עס איז אנאמט זאך:
…ר האט גינומן [illegible] דיזע רייך פון דער צארטלען האבין געליגערט זיינעם
…דער צוא נאך צוארקן וויא איין לינדערענדער איל בעזונפטעם דעם קאבענדען
…אויך האט מעך°) אונ איז גיווארין רוהיגער פון שטונדע צוא שטונדע פון
…טאג צוא טאג · בפרט נאך אלס ער איז גיוואר גיווארין דאש
…ניהמען רעם דעם בארעכקאן נאר ביים דעם ר' שמעריל רייכקעס
…פון סלאנים וואש איז אשם דבר · צאיך אטופלע אמיוחס אונ אנגיד
…וואש האט זיך מחותן גיווען מים נעכערע מיוחסים אלס דער
…ר' אפרים האט זיך מחותן גיווען; ער האט זיך גיהערט אפילו
…אין אגיוויסען ארט; אונ דאך האט ער זיך גימאכט ניט הערענדיק ·
…אונ האט עס אפילו איינער פרווא אויך ניט דער צוועלט דאמיט
…דיא זאך אים ניט שטעכן דיא אויגן אונ זאגין דאש זיא אין מאקע
אחכמה

°) פאר צייטן פלעגן דיא קרבי היים באגינוס אריין גיסן איל
צווישן דיא קאבענדע וועלין פון מעטר · אום אין צוא שטילן
…א איינער … האט מען שוין בעסערע מיטלען דער צוא:

inner turmoil

both men in state of tension for 2 weeks

אתכמה ׃ אונ איז זיך אום געטאנגען שוין אזאר וואכן נאך דער
נעשיכטע וויא איין אום צוא פרידענער. מיט דער געלט אונ מיט
זיך זעלבכט ׃ אדער בעסער צוא זאגין וויא איין אונטער אפיציר
וואש מען האט אים אפ גימרעגט דיא געליינדלאך ׃ אונ אלס ער
פלעגט זיך באגעגנען מיט דעם שדכן ר׳ הערצעל קריינעם פלעגט
ער אים [illegible] צוא מיידען [illegible] משוגענעם הונר אדער וויא
איין גנב וואכט אויש דעם [illegible] אונ ׃ דען אין גרונד האט
זיין הערץ ניט גירוהט ׃ עס וואר אין איהם איינע סומאטאכע ׃ דאש
ער האט ניט געקענט מיט זיך אליין איינינ ווערין צוא טאן צוא
ניט טאן ׃ צוואנציג טויזענט טאלער נדן איז געלט ׃ יחוס אבער
איז אויך אגרויסע זאך ׃ אונ דאך קען מען עס ניט אוועק שטויסין
ביידים ׃ גוט ער ביט איינעם אנדערין ׃ דאש הייסט מיט דעם
ר׳ שמעריל ׃ דאן ווערט עס זיין ניט אויש צוא האלטין פון פארהאדום
אונ ווידער פאר קערט זיך אן צוא שלאגין אן דעם שדכן ׃ ווייזין
אים אזו גאר אפריינדליכעס געזיכט ׃ זאגין אים אבריישין גוט
בארגין איז נאך שלימער ׃ דען דאן קען עס נאך הייסין (דען
מען ווייס דאך ניט וויא אזאך מאכט זיך) דאש ר׳ אפרים האט
שוין געוואלט נור בארוסקע האט ניט געוואלט ׃ אונ דאן ווערט
מען בלאמירט גאר אומזיסט ׃ אונ דער אינגעל ווערט בלייבן זיצין
ביז אגראע בארד ׃ נון וואר ביי אים דאש גלייכסטע דאש ער
זאל אין גאנצן גאר קיין שום דאציגנע האבין מיט דעם שדכן ׃
ער וויל אים אויש מיידין בעסער ׃ גינוג פון אים דאש ער קעמט
אים שוין פון שטוב ניט טרייבין ׃ אונ ווייטער זאל גאט מאכין
וויא ער וויל ׃

לא גאנצע צוויא וואכין זיינען זיך איבער גיגאנגען אין
שטיל שטאנד ׃ צוויא וואכין וואש ווארין פאר ביידע צדדים איינע
אייביגקייט ׃ דעם פארוסקען ווייל פריער האט ניט גיפאסט צוא
שיקין נאך אמאל דעם שדכן ׃ אונ דעם ר׳ אפרים ווייל ער האט
שוין געוואלט ווייסן צוא איז שוין ניט אפ גיטאן מיט דעם ר׳

שמערלען

דער שמערלען ׃ נון לויב גאט דיא צוויא וואכין זיינען זיך איבער
גילאפין ׃ אונ דער שדכן האט זיך ווייטער גיטערעם צוא דעם
אפיציר אפרים מיט אביסיל מעהר מוט אלס דעם ערסטין מאל ׃ דען
ער האט גיוואוסט אויך קלאר וויא ווייט ער האלט שוין מיט אים ׃
פלעגער האט עס גיוואוסט דורך זיינעם מיט שפיקער °) וואש וואר
וויא איינער פון דיא בני העיר וועלכן ער פלעגט צוא גיברויכין
אין איינעם נעהיים (סאקרעטנע) ביזא גרוסע אונ אום גלייכע שידוכים
דאש דאש צאנס ביי שפיל ביזא דיעם שידוך ׃ איין גיוויסער ר׳ אברהמיל
צוא קיינקעס ׃ וואס ער וואר אויך דער צייל'עה דאש דער ר׳ שמעריל
אבער ריינקעס וויל טאן מיט דעם בארוסקען ׃ ער האט עס דער צוילט
שטוויסין זייענדיק גוט מיט דעם ר׳ אפרים אויך אבריית קליימערעם וויא פאר
דען אביינעם פאר אלעמען ׃ אונ גימיינט האט נור דעם ר׳ אפרים ׃ אונ
פארהדום האט ער ביי איינעם גוט גימערקט אונ גינומען אין אויג וויא
ווייזין חיים דיינע בייעם האט גיווירקט אויף דיזעם נכבד (ר׳ אפרים) ׃
גוט דען ער איז גיווארין דער ביי רוים אונ מוט ׃ אונ פון דיא
דען שאלות זיינע וואש דער ר׳ אפרים האט אים דער נאך גיפרעגט
האט אך אפאר טעג ארום ווענגין דיזע גייעקיים ׃ למשל וויא פיל פאר
ווערט לאנגט דער ר׳ שמעריל ריינקעס נדן ׃ אונ וויא פיל גיט ער אים
זיצין אין ביימיל האט ער שוין זייער גוט פאר שטאנען דאש ער האט
ער שוין אפגעטים צוא דיזען שידוך ׃ אונ אין גרונד וואר דיא זאך
אין גאנצין אליין ׃ גיט מען האט דעם ר׳ שמערלען פאר געשלאגין
עמט קעגן שידוך אונ ניט ער וואלט וועלין טאן ׃ נוה דיזער ר׳ אברהמיל
[illegible] רעצעס

°) סוט שפילער ווערט אן גירופין איין אונטער הענדלער
וואש העלפט בין הצד ׃ דאש קיינער מערקט עס גאר ניט ׃ אונ
אויך ווערין אן עיתפין אויך דיא אפ גימאכטע פערזוינען ׃ אדער
דיא באשטעלטע מענטשין פון טאבאק שפילער ׃ וואש מען גיפינט
ביי זיא אלע פארהוואונדע מאכין וואש ווערין פארשוואוהען
בשעת ער מאכט זיינע שפילעריא ׃

marxist : man = child

choice of liminal time to launch the 2nd attack

slavic proverb nichevo Hyélat'

his prop = pipe

דייצעס וואר כיל קליגער אלס פרימער · אונ האט זייער גוט פאר
שטאנען וויא קליין אונ ניכטיג איז דאס הארץ פון מענטשין
דאס בכלל איז יעדער דער וואקסענער מענטש נור איין גרוישער
אינגעל · אדער נאר איין גרויסעס קינד וואס באקומט נור דא
לוסט צוא דיא קאסקע וואס ער האט פאר אמינום נים גיוואלט
עסין אלס ער מהעט דאס חאס קלונע מוטער וויל עס אוועק
נעמין איינעם אנדערין קינד · אונ אזו איז אונזער ר׳ הערציל
קריינעם דער שדכן שוין גיגאנגען אהין איבער איינעם איינערנעם
בריק · אונ דיזעם מאל אויך נים אומזיסט · דען דער ברוסקי
האט אים פאראוים גיגעבין איינגע דוקאטען אונ אז זיך גיקומען
צוא דעם ר׳ אפרים שבת צוא נאכט · אנאכט וואס פון קדמה
דנא האבין דיא שדכנים זייער גרעסטע שליטה אין איר וויל מען
איז אין איר נאך האלב שבתדיק · אויש גישלאפין · אויש גיהוס · אונ
מען בלייבט צו הויז · דער צוא נאך בלייבין שפאדקעס פון שבת ·
שנאפס · לעקאך · קיכיל · אהעריגנ · אקאלטע שטיקיל פיש · דער
צוא נאך ווערט גימאכט שווארצע קאווע · קורץ דער פון עס איז
דא בייא וואס זיך אונטער צוא האלטין :

ער איז ארין אין שטוב מיט אבריימין גוטנאכט · אונ האט
אפילו באקומען דער פאר אשמאלין גוט יאר · דאך אבער האט
ער זיך דער פון גאר נים גימאכט · דען ער וואר אויך נים קראנק
אויף דעם שכל · דאס פאר דער האנד קען אנדערים בים זיין
עס וועט אבער באלד בעסער ווערין · אונ אזו אויך האט מען
אים גיגעבין זיצין בשפה רפה דאס הייסט נור וויא פון מצא
ווענין · ער האט זיך גיזעצט · אונ האט וויא דער שפרייכווארט
זאגט · נור אויש נעצעווא דיעלאט, זיך באשעפטיגט מיט זיין
פייף (טרובקע) וואס זיא וואר בייא אים אין האנד געפהויכט
אלס איין נוצליכער אינסטרומענט ארויש צוא העלפין זיך מיט
איר פון מאנכע פערלעגענהייטין (זאמישעשאטערסבונגען) דאס
הייסט למשל פון אזו אשלעכטע לאגע (פאלאזשע) וויא אין וועלכע

ער

ער האט זיך איצונד גיפונען דאס מען האט אים גילאזט זיצין
נים רייהענדיג מיט אים אווארם גאנצע עטליבע מינוטין קליימערסט
אלץ אויש פארדרוס · אונ אזעלכע נים געוויינצטע מינוטין פלעגט
אים זייער אפט צוא טרעפין (דען דיא פראפעסיאן פון די שדכנות
איז אזו איין מאל פאר אלע מאל) אונ דאן אום נים צוא בלייבין
שטיין אין בויש וויא איין דוראק · וויא אגולם · אדער וויא איין
ערגריפענער בעכריגער · פלעגט ער זיך באלד נעמען צוא דער
טרובקע וויא איינער וואס קומט קורץ אין אגישפרעך · אדער וויא
וואש מען האפט אים בייא אליגין טוט דר ווילדע אשמעק טאבאק :
ער האט איר אן גישטאפט מיט טיטון · פאר רייבערט ·
פריער שלעכט הער נאך בעסער · האט אן גילאזין אפולע שטוב
מיט רויך · ביז דיא צארטעל האט זיך אפ גירופין צוא אים · איר
זייט עפעס גיקומען צוא אונז אויף אפולע וואך מיט ווינט אונ מיט
רויך צוא נופין זאל עס זיין · עס ווערט עס טאקע אזו זיין אי״ה
האט ער זיך אפ גירופין · עס וועט ווערין פון סיינעם קומען איין
מזל טוב בייא אייך אין שטוב · נגא לאמיר הערין · האט זיך דער
ר׳ אפרים אפ גירופין · נור עפעס העכטס · עפעס נייעס · זאגט
איז גלייבער דאס איר זאלט שווייגן · גינוג האט איר אזוכיה דאס
אייך ריידר נאר מיט אייך נאך אייער ליבען הארציגען ערשטין
פארשלאג · דאס נואר דאך אביסיל איין אנטוטה פון אייך · נור
טוגא מען האגט דער וואס האט קינדער נאך אין דיא חיתן דארף
שמעלק אלע לייטין צוא פרידין · · · ·
איך וועל אייך איצונד ריידין אשידוך · האט זיך דער
שדכן אפ גירופין וואס מען דעם אים דעם ר׳ שמעלין ריינקעס
פון סלאנים אליין · צוא גיפעלט עס אייך · גאנץ האט איר דאס
אך אויש גישאקטין ציגנעל · האט אים דער ר׳ אפרים גיענטפערט ·
קענט איר עס אביסיל מיט אים כשהר זיין וועלבסט אשואן · אדער
בעסער צוא זאגין צוא פארווערצען מיט אים און אנצייכט · דאס
מען האט אים קוים אויש גיבראכין · וואס מיינט איר דען דאס

context: women's double names

new tactic: praising Reb Ephraim's son over the other prospective grooms

also:
promises Reb Ephraim eternal status should the
marriage go thru — posthumous glory

איך פאר שטייא אייך נישט דאס איר מיינט חיטשער דעם פארזסקן · איך טרייס דיא געשיכטע דאס מען רעדט אום דאס · דאך אבער בין איך אין דער מיינונג · דאס דארט האט דער שדכן גיהאט עפעס אפילו גרעסערן פסק אלס איר האט גיהאט ביא מיר · דען פאר נגזים האט זיך דער ר' שמעריל גיפונגען פיל מעהר נאך באליידיגט אלס איך · "איין מין ליבעת ה' אפרים" האט זיך דער שדכן אפ גירופין · עס האלט גאר העכער ביא · הנהא דאיה ערשט הייטעניק פרייטאג האט היינטיגע ר' אברהם'פילם היינקעס ווייב באקומען א בריוו פון רייכקען ר' שמעריל היינקעס ווייב אך נעלכן זיא שרייבט זיך גאך ביא איר אויף דעם ר' ברוכס שידיל · צוא אין זיא א שיינע · צוא אין זיא אנגעוואקסע · צו איז זיא אגוטע · אונ צוא ווען זיא קענען הויזן מיט אזר ווייל זייא ווילן דיא פאר פאלק נעמען צו זיך אויף קעסט · אונ לאזט נאך דיעם ברוך אים מיט דעם אלטן שפריכווארט · מיר ווילן דיא קוא ארויס נעמען פון שטאל · אונ דעם שטאל פאר ברענען · דיא האט מיר היינט גיזאגט · אונ האט מיר א שטיק לעבין א דרעק גינומען פאר וואס איך האב מיך אין דעם שידוך נישט אריין געמישט · אונ אונטער אונז גיזאגט · זייט איר שולדיג אין דעם · דען איר האט מיר אזו דיא פליגלען אפ גישלאגין דאס איך האב שוין קיין כח גיהאט פאר צוא שלאגין מיט איינעם אנדערין :

ווען עס האלט שוין אזו ווייט מיט דעם ר' שמעריליק · האט זיך אפ גירופין דער ר' אפרים · איז דאך דיא פראגע וואס ברייט איר מיר דעם כח מיט דעם · ניוזים איז פאר אים דער ר' שמעריל א בעסערער שידוך אלס איך · גיט מיר הנאה · האט זיך דער שדכן אפ גירופן · דאס איר האט עס מיר מפרגנט · דען גרוך היינט תשובה דארויף ווייס איר שוין ווייער נישט קענען פאר שטיין דאס דער ר' ברוך איז א מענטש אמתם · אונ א מבין אויף א שטיקיל סחורה · אונ לאזט זיך נישט פאר בלענדין אונ נארין דורך איהר אויס ווייניגן פאליטור אליין · ער טרייס דאס דעם ר' שמעריליס

בחוריל

בחוריל איז נישט וויא א ייערעד · אונ איז נישט דאס וואס ער מיינט · מאבטייטשע עס ווילט זיך אים יחוס · דאך אבער מיינט ער איבר החופה צוא באקומען נור א גוטן קנין · אונ דאס לאמיר זיך אונז נישט נארען · איז נור אייער הייציקיל אליין · אונ ווען ער וואלט אזו גאר גיווען א בעדערס א קינד וואלט ער אים אויך נישט איין גילאזט · דען זיין שם אין שטאט איז זייער גרויס · אונ ווידער וויא ער דער ר' ברוך איז דאך אלין א פראכטמאק איז ער אויך אויף אים א מבין א גוטער · ער שטארבט · ער גיים אויס נאך אים · אונ האט מיר היינט נאך אמאל צוא אייך גישיקט אונ ווען איר וועט אייך ווייטער קאפריזען וועל איך אונ אזו דיא גאנצע שטאט זאגין אויך אייך דאס איר זייט נור א משוגע · דער מאנט אייך פארט איר וועט מאכען זייער זון פאר איין מיליאנער · דען מיט דער צייט בלייבט ער דאך דער יורש פון דעם גאנצין פארמעגין · אונ דאן שטעלט מען אייך דעם שענער אנאלדענע מצבה מיט א שיינעם נוסח · אונ מיט דער צייט שטעלט מען א שפיטאל · אונ מען שיקט זיך אונטער דער נאך עטליכע ארעמע ווייבער זאלין דארט דאוונען · ביז עס וועט הערין אייך איין גיבראכטער ארט פאר דעם עולם אונ עס וועט דם הייסן נאר "רבנים שטיבעל" · אונ מען בלייבט זיך איהסן וויא גיוועזן · אונ זייער אפט נאך מער :

דיזע רייד פון דעם שדכן האבין נישט פאר פעלט זייער צול · דען עס איז נאך קיין מענשליכעם הערץ גיווען אזו ווייט פאר הארטעוועט אונ פר שלאסן דאס דער שליסעלע פון חניפה זאל נישט צוא קומען צוא איר · אונ זאל איר נישט עפענען · אונ וועלכע חניפה איז נאך אזו מעכטיג וויא דיא חניפה וואס מען חנפה'ט מיט איר עלטערין מכח זייערע קינדער · דאס הייסט ווען מען לויבט זייא פאר דיא אין דיא אויגין · וויא דער הערציל · דער שדכן האט דא גיטאן · ער האט דיא גוטא מיט פייער באשמירט · מען האט נאר אן גיהויבין אנדערש צוא רייכין מיט אים · מען האט דער לאנגט שנאפס אונ צוא בייסן · אונ מען האט זיך

גאדיה

Herzl bribes Ephraim's relatives & friends

"every match is a no-win proposition"

discovers the lie: another proverb

a) no engagement present for the groom
b) no dowry money up front
c) 2 more months to wait until [illegible]

All his fears come true

אריין גילאזין אין אטיפין שמועות מיט אים · באלד האבין זייא
גישפראכין איבער דעם בארוסקען · באלד איבער דעם היציקלען ·
מען האט אזו אוועק גיפלוידערט ביז צוועלף דעם זייגער · מען
האט אים דער האלטין אויף ווטשערע · אונ דער ר׳ הערציל
איז אוועק פון זייא מיט איינעם קלארין באוואוסט זיין דאש דיזער
שידוך ווערט זיך אויס פירין · עס דארף נור נאך איין עטוואס
גיווערין · ביז דער ר׳ אפרים וועט זיך מישב זיין מיט זיינע
קרובים אונ מקורבים · אונ מיט אלע דיזען האט זיך דער שדכן
דער ווייטע גיזעהען אונ האט זייא פאר שפראכין איינע גוטע
באלוינונג באם זייא ווערלין אים מיט העלפין · דען געלט וואר
בייא דעם בארוסקען גייע פאצאם אום נור אויש צוא פירין דיזעם
שידוך · אונ האט מאקע אין פערלויף פון אפאר וואכין אויש גיפירט :

נון פאר שטייט זיך דאש ער האט גימאכט אתנאים וואש
עס האט מיט אים דיא וועלט גיקלונגען · עס ווארין גילאדין אלע
קרעמער בייא וועמען ער איז גיוועזין אשומר · עס ווארין גילאדין
אויך אלע פני העיר · מען האט גימאכט נאכהער מאלצייטין פאר
ארעמע לייט · פאר ארעמע לומדים · גיטיילט צדקה זייער פיל
דאש דיא שטאט האט גיהאט צוא ריידין דער פון אנאנבצין
חודש נאך דעם · אטייל האבין גיזאגט דאש דער ר׳ אפרים האט
גיטאן וויא אחכם · האט פאר זארגט אקינד · האט אים גימאכט
שוין פאר אנהויבן גביר · אונ אנדערע האבין ווידער גיזאגט פאר
קערט · ער האט עס ניט גידארפט טאן · אונ האבין אים זייער
פעראכטעט דער פאר · נור עס קומט ווייניג אן דארויף : וויא
מען זאל טאן איז מען אלין ניט יוצא פאר אוועלט : גיגוג פאר
דעם מענטשין דאש ער זאל קענען האצבי פאר זיך יוצא זיין ·
אונ דיזער פאל וואר אויך ניט גיוועזן איצונד בייא דעם ר׳ אפרים
דען באלד נאך דעם תנאים איז ער גיוואר גיווארין דאש מען
האט אים דא גאר געשווינדעלט · דאש דיא גאנצע זאך מיט
דעם ר׳ שמעריל רייניקעס איז גאר אליין · ניט מען האט אים

גירעט

גירעט מיט דעם בארוסקען · ניט דיא ווייב האט גישיקט אבריף
צוא דעם ר׳ אברהם׳ל הייענקעס ווייב · דאש וואר נור הוילע אונ
פוסטע ליגענס אונ ווייטער ניט · וואש העלפט עס אבער · דער
אלטער שפריכווארט זאגט נאר בלייבט נאר אונ מקח בלייבט מקח :

מעהר פאר אלין האט דעם ר׳ אפרים פאר דראסין וואש
דער מחותן האט דעם חתן קיין מתנה גיגעבין נאך תנאים · אונ
ווידער ווארום האט ער ניט נאכשטאעוועט · דאש מען זאל דעם
חתן געלט ניט איין לייגין נאך צוא קנין · צוא וואש האט ער זיך
גילאזט איין ריידין דאש מען זאל עס ערשט איין לייגין צו תנאים
אחרונים · צוואר דער בארוסקע האט אים ווענין דיא ביידע זאכין
אפילו זייער גוט בערוהיגט · מתנות האב איך אים דער ווייל ניט
גיגעבין האט ער אים גיזאגט · נור ווייל איך וויל עש קויפין אין
אויסלאנד · אונ דאש געלט דעם חתן קען איך איצונד ניט לייגין
ווייל מיר האבין דא אין אונזער שטאט גאר ניט אזו אבטוחה
בייא וועמען איך זאל עס טרויען איין צוא לייגין · מען מוז דאך
פארין קיין ווילנא אדער קיין מינצק אונ דארויף האב איך נאך
איצונד קיין צייט :

בייא אלם דעם וואר ער מיט דיזע תירוצים ניט צו פרידין ·
דען ער האט שוין איין גיזעהען דאש דער בארוסקע איז אגוטער
היטרעץ אסמור · אונ האט גיוואלט עס זאל שוין זיין איינע
שטונדע נאך דעם סלוקען · אונ האט אזו גיציילט דיא שטונדען
אונ דיא טעג פון דיא צווייא חדשים וואש ווארין ביז דעם תנאים
אחרונים · וויא איין ראסבאנט וואש ציילט דיא באשטימטע טעג
פון זיינער געפאנגשאפט · אונ ער וואר זיכערליך ניט אומזיסט
ווענין דעם באזארגט · דען וואש ער האט געפירכט איז ווירקליך
גישעהען · ער דער בארוסקע האט דאש געלט נוט איין גילייגט
צוא דעם באשטימטין טאג · אונ האט קיין תנאים אחרונים אויך
ניט גימאכט · אונ אלם דער ר׳ אפרים האט צוא אים געשיקט
זיינעם אמענטשין ווענין דעם · האט ער אים גיענטפערט ער האט

וואש

Realises his error ⇒ foresees trouble after the marriage as well
too late to go back / fear of giving more ammunition to his enemies

their 1st meeting on Bórnské's turf : Reb Ephraim fails to <u>understand</u>

וואש פריער צוא רעדין מיט דעם ר׳ אפרים ; אונ האט אים צוא גליך גיבעטין דאש ער זאל זיך מיט אים זעהען . דיזע תשובה איז שוין דאפעלט ניט גיפעלין גיווארין דעם ר׳ אפרים ; ערסטענס האט ער זיך שוין גישטוים׳ן דאש דער בארוסקע מוז שוין וועלין דא עפעס רעדין מיט אים . צווייטענס וואר דאך שוין הערויס צוא זעהען באצייטין וואש פאר אפנים ער וועט שוין בייא אים האבין נאך דער חתונה . ווען שוין איצונד פאר תנאים אחרונים קען ער שוין האבין דיא העזה צו פארלאנגען דאש ער זאל קומען צוא אים . אבער וואש העלפט עס ווען מען איינע דומהייט מוז מען שוין טאן דיא צווייטע ; קוועץ זיך אהין קוועץ זיך אהער . מען איז שוין צוא ווייט פאר קראכין מיט אים ; דער בייא וועלט זיך קיין צוא גרויסע רייד מאכין דער פון אום שונאים ניט צוא דער פרייען ; אונ איז זיך אריבער גיגאנגען צוא אים . בייא דער זגאבט . ער האט אים זייער שיין אויף גינומען ; איז מיט אים ארין אין אבאונדערין צימער אונ האט אים צוא ערשט איבער גיגעבען פאר וואש ער איז צוא אים ניט גיקומען : „איך האב עס ליבער מחותן ניט גיטאן חלילה אויש גאוה“ האט ער זיך אפ גירופין צוא אים „דען איך ווייס דאך ווער איר זייט אונ ווער איך בין ; איך האב עס גיטאן נור ווייל דער ענין פון מיינעם זעהען זיך מיט אייך פארלאנגט עס דורך אויש דאש איר זאלט אייך מטריח זיין צוא מיר דיעם מאל . דען דיא רייד וואש איך וויל רעדין מיט אייך טאבין ניט גירעט צוא ווערין פון מיר בייא אייך אין שטוב ; וויא איר וועט עס שוין אליין פאר שטיין :

„וואש מען האט גידארפט רעדין“ האט זיך אפ גירופין דער ר׳ אפרים ; האבין מיר שוין וויא מיר דאכט שוין אליץ אפ גירעט נאך פאר תנאים ; אזוי ווייס איך ניט וואש צוא רעדין ; אונ דער צוא נאך עפעס אזעלכעס וואש עס פאסט אייך ניט צוא רעדין בייא מיר אין שטוב ; איך פאר שטייא איך ניט ; „שמעקט אייך גוט מחותן“ האט זיך דער בארוסקע אפ גירופין „מיינעט אייך

וויל

ווייל אייך וואש דרייען איך געלט אדער אין קעסט ; וואש אפ גירעט איז אפ גירעט . איך בין צוואר אפראסטאק איך וועל עס אייך ניט פאר לייקענען . איך בין אבער איין ערליכער מאן אונ טר ווייל איך בין עס (דאש הייסט איין פראסטאק אונ איין ערליכער מאן) בין איך גיצוואונגען צוא פארלאנגען פון אייך אזוי אזאך צו טאן פאר תנאים אחרונים וואש עס זאל מאכין מיינע איבריגע פאר גליקליך אונ אויף צעלם פרידין צווישין אונז אונ צווישין אנדערע קינדער ; אונ ווייטער ניסט :

coup de grace

„איך פאר שטייא אייך ווייטער ניט“ האט זיך אפ גירופין דער ר׳ אפרים ; ערסטענס וויא עס ווייזט אויש מיט נאמעם הילף וועלין מיר ניט האבין פאר וואש אום שלום צוא ווערין ; אונ צווייטענס ליגט עס גאר ניט אין אמענשליכע מאכט צוא פאר זארגין איין איביגין פרידען ; אונ ווידער וואש אונ עס שייך צו פראסטאק אונ ערליכער מאן ; „פאר שטייט איר מיר מחותן“ האט זיך דער בארוסקע אפ גירופין ; דיא מעשה איז אזוי ווייל איך בין איין ערליכער מאן אונ אפראסטאק וויל איך מיר שוין אין פאראויס באווארענען פאר דיא גאנצע פריאטנאסט וואש איך קען מיט דער צייט האבין פון אונזער שידוך צו ליידען . דען פאר גיוויס אין פערלויף פון אפאר יאהרין וועט איר אייער ווייב אונ פיליכט נאך אייער זון אליין אויך בייא מאנכע היימליכע געלעגענהייטין (שלוגאויקס) [illegible] איר אויף ווארפין מיינע טאכטער דאש זיא איז אקינד פון אפראסטאק ; פון אשומר ; דאהער וויל איך אום דיזעס צוא פאר מיידין ; דאש אייער כבוד זאל זיך מיט מיר פאר תנאים אחרונים אויש גלייכן ; ווען איר ווילט בלייבין מיין מחותן ; וויל איך דאש איר זאלט איין נאכט קרויכן מיין [illegible] וואש איך האב מיר פון זיין מחותנים גיזוכט בעפאר איך האב דיא ירושה באקומען ; איך וויל דאש איר זאלט אנאכט איינע [illegible] מיט מיינע בידע הענט ; אונ שרייען אין אלע גאסין „ווער האט אשמאטיע אנאן ; דען דאן וועט איר שוין זיין מיין גלייכין ; אונ איר וועט אייך

שע

completely traumatized by Boruske's "equalization" plan

שוין ניט קענען איבער נעמען אנטקעגין מיינער מאכטער :
דיזעס פערלאנג האט אזו ווייט ניט פאלובעט אונזערן ר' אפרים דאס ער האט אויף גיהערט צוא זעהען אונ צוא הערן עס האט אים באנומען דער לשון פון גרויש צארין : דען ער האט דארט שיר דיא פאפלעקצע באקומען · אונ וויא ער איז נור צוא זיך גיקומען איז ער אויף גישטאנען אונ איז אוועק אהיים ניט אווארט ריידענדיק מיט דעם בארוסקען · אונ האט זיך אנידער גילייגט · אונ אלס דיא ווייב האט זיך ניט גיקענט בייא אים דער פרעגין וואס איז דיא מעשה מיט אים · דען ער האט ניט גיקענט ריידין אונ ניט אפ ציהען דעם אטעם פון גרויש פערדרוס · אונ קלעטונג · האט זיא גישיקט נאך אדאקטאר · אונ אלס מען האט אים בלוט גילאזין אונ ווענעפטין גישמעלט וואס האבין אויף איז אזו ווייט גערירט דאס איבער נאכט האט ער שוין דיא שפראך גיפונען · האט ער אנטקעגין טאג צוא גירופין צוא זיך די צארטלע אונ האט איר דער ציילט דיא גאנצע געשיכטע מיט נאך מעהר פרישקייט דאס ווא האט זיך דיא באקען צוא קניפן · דאס פלייש פון זיך גירייסן אונ שיר אויך אזו קראנק גיווארין וויא איר מאן "אוי ואך אונ וויא אונז" האט זיך דער ר' אפרים א[illegible] גירופין · מיר זייגען גבעק צוא ווייט פאר קראבין מיט דיזעס יונגאץ · אזי אפאלשע וועלט · קיין טאש זאל ניט האבין דער הערצקע · אצרה זאל פאר גיין דעם אברהמיל חייענקעס · אונ נארעסצע אלע אונזערע קרובים וואס האבין אונז אריין גיפירט אין דיזעס בלאטיגען זומפ · צוא תנאים האבין מיר גיהאט א[illegible] גוטע פריינד · איצונד איז זיך גיטא אפילו מיט איינעם מישב צוא זיין · א הלואי זאלין זייא זיך נאך ניט פרייען אויף אונזער מפלה · דען זייא זייגען אלע נור פאר שטעלטע שונאים אי[illegible] פריינדליכע מאסקעס אונ ווייטער ניט :

דריא טעג האבין דיזע אלטע פאר פאלק דיזע דא[illegible] גיטראגין אין זייער הערצין וואס האט זייא גישמערצט וויא איי[illegible]

פאר גיפעטעמטער פייל · אונ האבין זיך אלץ קיין עצה ניט גיקענט געבין וואס טוט מען מיט דיזעם גראבין יונג · זאלין זייא אפ לאזין דעם שידוך בלייבט דער חתן בעשטוצט אונ בעפלעקט דאס ער וועט זיך ניט קענען ריין וואשין צייט ער וועט לעבין · דען ווער וועט חתונה מאכען מיט אזו איינעם וואס האט שוין דעם בארוסקעם אחתן · זאל מען זיך האלטין אין אים מוז מען נאך זיין אנטוהען דעם לעצטין כבוד נאך בעפלעקין · נאר שווייגן איז אויך קיין תכלית · דען פון בארעסקעם ווענט קען זיך עס אוועק ציהען אין דער אייביגקייט · קורץ דער פון זייא האבין זיך מישב גיוועזן · אונ מישב גיוועזן · אונ האבין ניט גיקענט קומען צו א טאלק · ביז עס איז בייא זייא גיבליבען · דאס זייא זאלין בעניצין דעם אלטען פערשין שפריכווארט "קאלי בערא דא זידא" דאס הייסט ווען מען האלט שוין נאנט שמאלי זאל מען צוא דעם אידעשין באנדאר אריבער גיין אמאל · אונ דא איז עס גימיינט צוא דעם רב · דען עס וואר דאן אין שטאט א רב אחכם אונ א פיקעהע מענטש · האט מען פלעגט גיין קומען צוא אים זיך עצות האלטין פון כמה וכמה שטעט · אונ דער ר' אפרים איז צוא אים אריבער גיגאנגען אונ האט פאר אים אויס גיזאגט זיין גאנצעס הערץ · אונ אים צוא גליך גיבעטין דאס ער זאל זיך אין דער זאך אריין מישין · אדער ווייניגסטענס עפעס איינע עצה געבין וויא ער זאל זיך אין דעטער זאך באנעמען :

[illegible] מיין ליבער ר' אפרים · האט צוא אים דער רב גיענטפערט · פון אריין מישין זיך אין גאר קיין רייד · דען איך קען שוין דיזע קלאסע מענשין · בייא איינעם אויף גיקומענעם גראבין יונג האט קיינער קיין פנים אונ קיין צורה · אונ וועט אזו פאר ביזיס מיר גאר ניט הערין · אונ מיין כבוד וועט בייא א זעלכטע נאר אומזיסט ליידין · אונ וואס איר פארלאנגט פון מיר אריין עצה וואלט איך איך גיטון מיט פערגעניגען ווען איר וואלט גיקומען וואו מיר פריער · דאס הייסט בעפאר איר האט נאך גינומען דעם

שידוך מיט אים. יעצט אבער איז שוין צו שפעט הער מיט אויך
... און וואס פאר איין עצה מאלט איר מיר דאן געקענט געבן
האט אים דער ר' אפרים געפרעגט. עס וואלט מיר ... ...
קען אים שוין קיין שום באווארענעס געהאלפען. געגען דיזען גזר...
... איך וואלט אייך דאן געגעבן איין עצה האט זיך דער ...
אפ גירופען. דאס איר זאלט מיט אים ניט טאן. נור אנצונדן ...
איר האט שוין געטאן איינע דומהייט מוזט איר שוין אמאל ...
אין גאנצען אויש פירן. דאס הייסט איר האט שוין קיין ברי...
ניט. איר מוזט אים נאך געבען זיין פארלאנג. און טרייסט אייך
דער מיט דאס אייער זון וועט בלייבען אנגעירט עצום ביט. ד...
צייט. און וואס טויגען ניט עלטערן צוא ליב קינדער ...
איר וועט אים ניט העלפען. נאך געבין וועט פון דעם שידוך ...
ניט ווערין. דאן בלייבט איר אן ביידע זאכען. אן כבוד און
געלט. די וועלט וועט אפילו האבין וואס צוא לאכין פון אייך
מען איר וועט מבלה זיין ... ... און פיל בעסער ...
העב עולם. אפפאן אין פנים אלס אקריינק אין בויך. און פיל...
וועט איר עס קענען אפ פראווען אין דעם שטיל דאס ...
וועט עס גאר ניט וויסען. און מער וויסט ... אז עס ...
אבאסערטע וואך פון נאס אזוי האט איר קיין ברירה. און ...
אים נאך דיזען שנעלן ... ...

דער סוף וואר דאס דער ר' אפרים האט דעם רב געפאלג...
... האט אין געזעהן דאס דיזע ... זיינע דברים של ...
דאס הייסט זייער קלוג. און האט אין געשיקט צוא דעם באחור...
דאס ער איז מרוצה ... ...
... דער בארוסקע ... ... ניט ...
... ער האט ארויבער געשיקט צוא דעם ר' אפרים ...
זיין שליטיל. און האט אים אין געלאזען צוא זיך. דער ראש...
האט זיך ניט געלאזט בעטען. און איז צוא אים געקומען ...
... האלב פארדרוסליך ... דער בארוסקע האט אים זיי...

איין אויף גינגען. און האט זיך פון איינעם ... גירעט מיט אים איבער
דיזען ... זייער חיתונה. און האט אונז אויש געהייבען ביזא אים
נאך וואס פיל שענדליכע און לעבעדיגע ... אלס די ערשטע
ווא מיר וועלין דא באלד אין קורצען דער צייליין :
ליבער מחותן. האט ער זיך צוא אים אפ גירופען. עס
פעהלט מיר זייער און ... דאס איר גייט צום שכל גיקומען
און האט איין גיזעהען דאס איך האב רעכט. דען דורך דעם
וועלין אונזער פאר פאלק לעבין צווישין זיך גליקליך און פריידליך
ווי מיר האבין פריער שוין גירעט. און דאהער וויל איך טאקע
האבין דאס אין די נאכט וואס איר וועט ווארטעווען זאלט
איר זיך נוהג זיין ווי איין עכטער שומר. באמת עס זאל ניט
אויש זעהען דאס איר מוזט עס טאן ניט. וויא מיר צוא ליב אדר
אלס געניימער. דען זאנסט איז דאך אום זאנסט דא. גאנצע
מיהע וויל דאס וועט דאך ניט פיהרען צוא דעם וואהרען תכלית
אדער פועל יוצא וואס איך מיין דער פון. דאהער וויל איך
ערטמענען דאס איר זאלט זיך אן טאן אין מיינעם ווארטאוונעם
פעלץ און שארעך. נעמען מיינע בייערע היטם. און אויש רופען
גאנץ שטונדע אין אלע גמעלין וואס איך פלעג אויש רופען
צוהים צוא דער וואהטע. זאלט איר ארויש זעקס דעם זייגער פאר
נאכט און מאכין. די ווענדע אין אלע פאראדע נאסין. ביז געקם
דעם מארגענס. אויך בעט איך דער ביזא גים פאר געבען צוא
מעקען מיין לאנטערנע. און דייער נום צוא היטן. און העכבט
אכטראנע זיין. וויל איר וועט זיין אין יענער נאכט נור דער
איינציגער וועכטער. קודם כל דבר. כוון איר זיין זעהר אכטראנע
אין סלאנימער גאס. וויל דארט ווינען די מייערסטע קרעמער
און צום אומגליק קומען אין שטאט איצונד ... גאר קאפסקער
פאלק וואס יעדער זעלנער איז אדייסיל פון אויב. און ווען איר
וועט איינעם פון זיי דער האפין רייסענדיק אקראם זאלט איר
באלד אפילו טאן אויף דיא פיסעלע וואס איך וועל אייך געבין.

ויא איז אזו בלאסנע דאש מען הערט איר איבער דיא גאנצע
שטאט · אונ וויא נאט איז אייך ליב דאש איר זאלט מיר קיינע
שאנדע מאכין מיט אייער ווארטאוסטווא · איך מיין דאש איר
זאלט חלילה נים איין שלאפין · דען מען ווערט זיך פאר לאזין יענע
נאכט פריער אויף נאט אונ דער נאך אויף אייך · אויך דארפט
איר פרובין צוא זיינען דיא קראמען גוט צוא געשלאסין · קורץ
גיזאגט איר זאלט זיין איבער דיזע נאכט איין שצירער שומר
אונ דאן זוען איר ווערט עס מיר אלץ פינקטליך נאך געבין · ליין
איך איין דאש געלט אונ מאכין טאקע אום גיזאמט חתונה :

נך פאר שטייט זיך שוין פון זעלבסט דאש דער ר' אפרים
איז דער ביא גיזעסין וויא אין גיהאקטע וואונדין ער האט זיך
פון גרויש גריזאטע דיא פינגער צוא ביסין · אונ האט אים נים
חילענדיק נעבעך אלס צוא גיזאגט · אונ האט זיך אין דער היי
ער אונ דיא ווייב אויף גינריזעט פון גרוים פאר דרוס · דער ווייל
איז מען פון דיזער נייעקיים בעזואר גיווארין אין גאנץ שטאט
אונ מען האט זיך לוסטיג גימאכט דאריבער אין יעדער שטוב
אונ אזו וויא אויף איבער מארגין וואש דער בארוסקע האט
באשטימט דאש דאמאלסט זאל זיין דיא ווארטע נאכט פון זיינע
מחותן · אין גישמאנען דער גאנצער עולם אין אלע ווינקעלא
אום עס צוא זעהען וויא דיזער ר' אפרים נייט אין גיטאן יוי
אשומר · אין אפעלץ מיט אשארעק מיט אפאר הינט · אונ מי
אים דעם בארוסקעס יונג אלס פראווערניק אין צוא היידין אי
דעם חאר (גאנב) · דאש הייסט ער זאל וויסין פון וואגען אין צו
הייבין צוא גיין · וואו אפ צוא שטעלין זיך אונ אויש צוא עדריי
דיא שטונדע · אונ ווידער דאש דער יונג זאל זעהען דאש
איספאלנייעט ריכטיג וויא ער האט מיט אים אפ גירעט · דע
צוא נאך האט דער בארעסקע אונטער גישיקט בפיון עטליכ
זעלנער וואש זאלין זיך קליימערסט פאריווען צוא דיא קראמען
אונ ער האט זיא גיזוזט תאפין · מאכין מיט זיא אדראקע א

דער

דער צוא צו פייפין מיט דעם שוויסטאק · מען האט גיפלאצט
פון געלעכטער · נאך האט נאך קיין מענטש גיזאט אזו אלאנגע
אונ אזו אפינסטערע נאכט וויא דער ר' אפרים האט גיהאט דיזע
נאכט · ער האט קוים דער לעבט זעקס דעם זייגער פאר טאג ·
וואש ער האט זיך דאן אריין גיחאפט אין שטוב מיט אזו אנגעזיבט
אונ מיט אזו אפינסטערין נעמיט וויא הבן אלס ער האט גיענדעט
צוא פירין מרדכי איבער אלע גאסין פון שושן · דער צוא נאך
גאנץ פאר קילט אונ נים דער שלאפין :

„אבי איבער גיקומען מיין מאן״ האט זיך דיא צארטעל אפ
גירופין צוא אים ביא זיינעם אריין גיין אין שטוב „וואש דען
מיינסטו · דאש ווערט נים זיין אכפרת עון · מיר האבין גידארפט
דער ווייסט מיט וואש אפ קומען פאר אונזערע זינד האט זיך
אויש גילאזט דער צוא · גילויבט איז זיין ליבער נאמען · מיר
האבין אונז אפילו גאר נים גערעכט אויף אזו אנגעריכט · דאך
אבער דארפין מיר עס אין נעמען פאר גוט · „א מיין ווייב״ האט
ער זיך אפ גירופין · עס מעג זיין אפילו אלץ אמת וואש דוא
זאגסט · דאך אבער וואלט איך בעסער צעהען וואכין גילעגין
קראנק · אלס אזו אביטערע נאכט דורך צוא לעבין · דען לבד
וואש דיא שאנדע וואר דיזער גרויש · קרענקט מיר עס דייער וואש
אלע האבין זיך גיפרייט אויף מיין מפלה · יעצט זעהע איך שוין
איין דאש ביך האבין גילעבט דיא גאנצע צייט נאר אין טעות
אונז האט זיך אלץ גידוכט דאש אלע זיינען אונז גוטע פריינד ·
אונ דאש מיר האבין קיין שונא · אונ איצונד האט זיך ארויש
גיוויזין גאנץ פאר קערט דאש שונאים זיינען אונז אלע אונ
אונטער פריינד הים איינער · דען עס איז נים גיבליבין אקינד אין
חינ וואש איז נים ארויש גיגאנגען זעהען וויא איך באך די בונדע :

מעהר אלס איינע גאנצע צוואג נאך דיזער פינסטערע
נאכט האבין זיך דער ר' אפרים אונ זיינע פרויא צארטעל אונ
ווייער זיך נים גיוויזין אין גאס אויש שאנדע · אונ האבין זיך דער

צוא

צוא נאך גיקלעמט אין דער היים פאר וואש דער בארעסקע
האט ניט גישיקט צוא זייא ווענין דאש געלט אין ליזגין · אונ
אין אביאג צעהען ארום האט זיך דער ר' אפרים שוין ניט גיקענט
איין האלטין · אונ האט זיך אליין אריבער גילאפען צוא דעם
בארוסקען מכח דעם נדן · דער בארוסקע האט אים אויף גינומען
זייער פריינדליך · האט אים גידאנקט פאר וואש ער האט דיא
ראלע פון איינעם נאכט וועכטער זייער גוט גישפילט יענע נאכט ·
אונ אלס דער ר' אפרים האט אים דער מאנט מכח דעם נדן האט
ער אים גיענטפערט «יוא איר זייט אפילו גירעכט · איך דארף
דיא געלט אין ליזגין · דאך אבער וויל איך פריער עפעס נאך
אויש הייבין פון אייך · איך האב מיר מישב גיוועזן דאש מיט
אייך אליין בין איך נאך ניט יוצא · איך וויל דאש אייער זון זאל
אויך איינע נאכט מאכין דיא רונדע איבערין שטאט ווי איר
האט גימאכט · דאן מאך איך באלד תנאים אחרונים · ליג[illegible]
דאש געלט · אונ מאך באלד החונה «ניין» האט זיך דער ר'
אפרים אפ גירופין דאש איז צוא פיל פארלאנגט פון מיר · אונ
צווייטענס שיינט מיר דאש מיין זון ווערט עס ניט וועלין · און
גייען אים דער צוא וויל איך ניט אונ קען עס אויך ניט «אזוי»
האט זיך דער בארוסקע אפ גירופין · דאש איז גאר ניט צוא פיל
פארלאנגט פון אייך · ווען עס איז אייך אן גישטאנען עס צוא
מאן ווערט אייער זון פשיטא עס אן שטייען · אונ ווייטער וואש
איר זאגט דאש ער וועט ניט וועלין דאש איז שוין מיין דאגה ·
גיט קיין קשה איך וועל שוין ביי אים פועלין :

קורץ דער פון איך וויל אייך ניט מאריך זיין · דער
בארוסקע האט עס אויך אזוי בעפירט · אז זייא שטאט האט
אזוי דער לעבט איינעם צווייטין שפיקטאקעל · אונ ביי אלעם
רעם מכח דעם גראבין אנגע · אונ דאן איז דער ר' אפרים אזוי
ווייט ארויש פון נערוועד דאש ער איז דעם בארוסקען גיקומע
זייער גראב · אונ האט אויש גילאזין צוא אים אלץ וואש ער האט

פון אהער פאר קלעצט אויף זיינעם הערציג «מיין גאט» האט ער
זיך צוא אים אפ גירופין · דאש איך האב דיר נור צוא ליב דיינע
שמוציגע טאלער אלץ נאך גינעבין · ניין נור צוא ליב דעם וואש
דוא אליין בעטסט אזוי שמוציג · דאש איך וועל שוין מיין קינד ניט
קענען ריין וואשין פון דיא באפלעקונג וואש ער איז גיווארין
באפלעקט דורך דיר · אום צוא מאן מיט אים איינעם אנדערין
שידוך · גינוג מיר צוא פירין פאר דיא נאזע · זאג מיר רונד
הערויש וואש ביגערסט דוא · אונ וואש מיינסט דוא מיט אונז
«אזוי ווען איר האט יוא צעגנג כוטה» האט זיך דער בארוסקע אפ
גירופין · צוא הערין פון מיר דיא ריינע וואהרהייט · זאג איך אייך
רונד הערויש דאש איך וויל דעם שידוך אפ לאזין · ווייל מיין
גאנצער כוואפוניקי איז גיוועזן נור צוא מאן אשידוך מיט אווכמיגען
מאן וואש זיין כאראקטער איז ווירקליך אזוי גרויש ווי זיין נאמען ·
אונ האב אזוי גימיינט צוא גיפינען עס אין אייך · ניין גלויבט זיך
אוים דאש איר זייט נהאדע דער היסך · ווען איר קענט צוא ליב
געלט זיך נאך חיים ארויס ווערדיגען (בבזיון) צוא ווערין איבער
נאכט אשומר · איר אונ אייער זון · ידע צוא נאך מיט היטט אונ
מיט אשווסטאק · אונ ווייא איך זעהע גיבן איך וואלט פון אייך
פארלאנגען דאש אייער ווייב זאל עס אויך טאן וואלט איר עס
מיר אויך נאך געבין · זייט איר שוין השגה ביי מיר צוא מאן
פאר נעלט נאך שליסערים · נאך פארלערט · אבענטיען אויך [illegible]
מארדין · אונ צווייטענס ווייל איר אונ אייער זון ווארין שוין
נאכט וועכטער זיינען מיר דאך שוין גרייבע בזיונות אונ פר וואש
קומט אייך אזוי פיל געלט · אזוי איינעם מיר שוין קיינע בזיונות :
אונ גייט אייך גיזונטערהייט אהיים » אונ דער ר' אפרים איז אהיים
פון אים אבל ותחגור ראש · אונ האט זיך ניט גילאזט ווערען אויך
דער ליזגבער · וועלט כמה מאבק [illegible] עס האט [illegible] דיא
וועלט אויף גיהויבט : [illegible]
דער סוף בהאט זיך באויש גילאזן ווייער ניט גלאט [illegible]

ר' אפרים האט ניט לאנג ניקלאוועט נאך דער געשיכטע · ער
איז אין אפערטיל יאר נאך דעם געשטארבין · אונ דאן האט דיא
ווייב פאר קויפט דיא נחלאות · אונ איז מיט איר זון דעם חתן
אויש שאנדרע ארויס פון שטאט · אונ איז מיט אים אין איינגע
מאנאטין ארום אוועק קיין ארץ ישראל · פון דעם בארוסקען איז
אויך געווארין אהאן · ערכטענס האט קיין רעכטער מענטש געוואלט
טאן מיט אים אשידוך צוא ליב דיזער געשיכטע · דען מען האט
שוין פאר אים מורא גיהאט · אונ דיא טאכטער איז גיבליבין
זיצין אמאד ביז אין גראע האר · דען ער איז באלד דאש הייסט
אין דעם זעלביגין יאר בדלות געווארין אן פלאקס · דער צוא נאך
האט מען אים זייער פיל אן גיזעצט · אין דעם אנדערין יאר איז
ער אפ גיברענט גיווארין · אונ איז ארויש אן אהעמד · דאש
איבעריגע האט ער פאר קריינקט · דען ער אונ זיין ווייב האבין
אן גיהייבין צוא גיגוזען · קורץ דער פון ער איז אין פערלויף פון
איין דרייא פיר גיווארין דער זעלביגער קבצן וואש ער וואר
פריער נור מיט דעם אונטערשייד · פריער וואר ער מיט אנגעוועטין
מאגן וואש האט גיקענט אלעם פארדייען נאכהער אבער איז
ער גיבליבין מיט איינעם פערצערטעטעם מאגין אונ מיט איין
שוואכע געדערען וואש פאסין שוין גאר ניט פאר דיא נאכט
ווענטעריאי · דען זאגט וואלט ער גיווארין בגירעד אשומה וויא
פריהער · אזוי ווייט איז עס מיט אים גיקומען אין אקורצע צייט ·
דאש מען האט גיקענט זאגין דאש מען האט גיזעהען בחוש דאש
גאט האט דיזעם מענטשין גישטראפט נור צוא ליב דעם ר'
אפרים וואש ער האט אים אזוי פיל בלוט אויש גיזאפט אונ דער
נאך כביש גיטאן פאר דער גאנצער וועלט · אונ אזוי ליבער
פריינד איז כמעט דער סוף פון אלע אויף גיקומענע גראבע יונגען
אונ פראסטאקעס · דאש דאס אום גערינגסטע עשירות מאכט זייא
גור אום גליקליך אונ נעמט ביא זייא צו זעלבסט דעם שטיקיל
ארעמען ברויט וואש זייא האבין גיהאט פאר דעם · וויא אין צוא

גרויסער

גרויסער געוויסער שווינקט אויש אונ רייכט אויש דיא קליינע
וועסערלאך דאש עס בלייבט ניט אין זייא אפילו אביסיל וואסער
צוא דריינקען דיא רעדיל פון דעם מילבעל וואש עס האט פריער
געטריבען · אונ דאש איז נור ווייל דיזע לייט פאר זינדיגין זיך מיט
זייערע לייכט באקומענע קאפיטאלען · אנטקעגין גאט אונ אנטקעגין
לייטין (*) אונ גאט רעכינט זיך מיט זייא גיך אונ באלד אפ דער
פאר · דען דיא נאטור אליין קען אזעלכע לייט ניט ליידין וויא
שלמה המלך עליו השלום זאגט אין זיין ספר משלי (תחת שלשה
רגזה ארץ תחת עבד כי ימלוך ותחת נבל כי ישבע לחם) דאש
הייסט עס זיינען דא דרייערליא קלאסין מענטשין וואש דיא
ערד קען זייא ניט ערטראגין ווייל זיא גיפינט זיך זייער בעלעסטיגט
פון זייא · וואש צווייא פון זייא זיינען · איין קניג וואש וואר
פריער אקנעכט · אונ איין רייכער וואש וואר פריער איין פארלער
קבצן · אונ בייא אונז אידין שפילט בעונותינו הרבים תעלם אזו
אפטמאל דאזיגע ראלע · דאש איין אויף גיקומענער פארלעק וואש האט
פריער קיין ברויט ניהאט ווערט גיעהרט וויא איין פירשט ·
דען מען רופט אים קצין · נגיד · נביד · דאש זיינען אלין אזעלכע
נעמען וואש זייער בעדייטונג איז · פירשט · נתוישער הער · קיניג ·
[illegible] ווא

(*) מיר האבין שוין כמה מאל גיהערט מאנכע אין אנדערע
ספרים · דאש עס איז מעהר קונסט צוא ווייסין וויא מיט געלט
אום צוא גיין אלס צוא פארדינען ארעהרליך צוא ווערין · אונ
דאהער האב איך גיזאגט אויף צאייגעם געוויסען רייכען גראבין
יונג איינעם שיינעם גלייכווערטיל מיט דעם לשון פון מדרש
בבראשית דאש ער זאגט אויף דער שלאנגע (הני מלעין ראית ביה
צרעה נגעהו) דיא קיילעכדיגע פלעקין וואש זיינען אויף דער הויט
פון דיא שלאנגען וויא מאלערייא זיינען עס נור קרעץ אזוי אויך
זיינען איז דיא מאלער וואש ער האט גוף קרעץ · דאש הייסט
קיין מעלה נור חסרון ::

וויא מיר געפינען אין פסוק (אמור למלך ולגבירה ·· קצין תהיה
לנו · לנגיד על עמו ישראל) אזו ווייט זיינען מיר אידען בעוונותינו
הרבים אונטער געקומען · אין דיזע צייטען אין דיזע לענדער · ביי
זייא בניהם קוקט מען נור אויף דעם מענטשען אבער ניט נור
אויף זיינעם פארמעגען · אונ דאס מיינט פאר געווים דער פסוק
(וישח אדם וישפל איש) דאס הייסט דער מענטש אליין האט גאר
קיין ווערט · נור געלט מיין פריינד אריין צו לאזען זיך אין
דרשות אונ אין קריטיקען · בפרט נאך איך האב דא צו פיל
מאריך געווען אין דיעם ספור · אונ וויל מיר שוין אום קערין צו
דעם עיקר פון אונזער שמועות צוא ליב ווערבען איך האב עס
אן געהויבען צוא דער ציילען · איך מיין אום צוא ערקלערין אייך
דער מיט דעם טיפען מיין אונ דעם קלוגין וואונק פון דעם מדרש
דארט אין חיי שרה · דאס אברהם האט געענטפערט דעם אליעזרין
אלס ער האט זיך געוואלט מחתן זיין מיט איהם (אין ארור מתדבק
בברוך) אונ ניט פאר קעהרט · דאס הייסט וויא ער האט ווירקליך
געהאפט ענטפערין (אין ברוך מתדבק בארור) דען אזו דארף זיין
דער סדר העולם דאס דער ברוך (דער געבענטשטע) זאל זיך ניט
וועלין מתדבק זיין אן איינעם ארור (פאר שאלטענעם) דער מדרש
מיינט אונז נור דער מיט צוא געבין צוא פארשטיין · דאס אין
גבבה דארף שוין דארום אליין גאר ניט דיינגען צוא מאן מיט
אבוהו · ווייל דער סוף וועט זיין דער · פון דאס וועט ער וועט שוין
וועלין מאן מיט דיעם גראבין יונג וועט ער נאך דער נאך ניט
וועלין וויא דיזער פאל וואר מיט דעם בארוסקען · דאהער מיין
ליבער פריינד פאלגט מיר · מאכט אייך ניט פארלע צוא ליב
דעם גראבין · נור טוט א שידוך מיט איינעם וואס איז אין דעם
גדר (שמאנק) פון אייער ערך · עס מעג זיך זיין אפילו מיט א פאר
גראדין קלענער · דאך אבער ניט מיט אנבוהו · אטייטש ניט דאס
דאס מען עלטערין זיינען אין שאנד אונזערע קינדער גליקליך צו
מאכין מיט געוואלד · אבער מיט אום רעכט חלילה · חלואי וואלטין
מיר

מיר קענען פאר זארגען אונזערע קינדער מיט וואס אונזערע חכמים
הייסען זייא פאר זארגען מיט פרנסה בכבוד · אפילו דאס קומט
אונז אויך אן זייער שווער · אונ מיר מוזען אימער אן קומען צוא
דער געטליכע הילפע וויא אונזערע חכמים זאגען (לעולם ילמד
אדם את בנו אומנות ויבקש רחמים למי שהעושר והנכסים שלו
שאין עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות) דאס הייסט
דער מענטש געהערט צוא לערנען זיינע קינדער איין אומנות ··
אונ זאל דער ביי נאך בעטען וואס צוא איהם אליין געהערט
אלע עשירות · אונ אלע געטער פון דער גאנצער וועלט · וויא דער
פסוק זאגט (לי הכסף ולי הזהב אמר ה׳ צבאות) ::

אלזו מיינע טייערע לעזער וואלט איך דיזע מיינע ערציילונגען
פון דיזעם גרויסען מאן נאך באקומען · דאס הייסט דוא זאלסט
פון זייא איינעם דאפעלען נוצען ציהען · ערסטענס דוא זאלסט
האבען פון זייא פארגעניגען · אונ צווייטענס זאלסט דוא פון זייא
נוצען ציהען · דען זייא זיינען אין זייער בייא שפיל ארויס
גענומען פון פראקטישען לעבען · עס וועט דיר פיל ביידע אונ
פארדרוס אין דיינעם לעבען פאר שפארן · אלס דוא וועסט
דארפין מאן שידוכים מיט דיינע קינדער וואס וועלין דיר אייך
וועקען געבארין · [illegible]
[illegible]

דער קאראבעלניק אונ דער ישובניק · איינע וואהרע געשיכטע

וויא פאר צייטען פלעגט צוא זיין דער אידישער פלאקס
הענדלער אדער געהילף הענדלער אין לעבענדיגעם צייטונגם
בלאט ביי דעם פריץ · וואס האט געגלויבט אין זייערע סקאזקעס
פיל מעהר אלס מען גלויבט היינט אין דרוקעשין גידרוקטע · דאס
ווען זייא האבין איהם דער ציילט דאס עס הערט זיך פון קרינג
האט ער זיך שוין אן געהויבין צוא באוואפענען · אזו ארא״ל
שפילט יעצט אויך יעדער קאראבעלניק ביי דיא הויטע פאר
שלאגענע ישובניקעס · גלויבען אים אלעם וואס ער דער ציילט ·
אונ

און ווערין זייער אפט דורך אזו איינעם זייער שטארק באטראגין
איין בעדיין דער פון איז צוא זעהען אין דיא געשיכטע וואס
האט פאסירט מיט אזו איינעם ערסט אפאר וואכין אמייל צעהען
פון ווילנא · לײדער אבער איז מיר ניט ערלויבט צוא נעהנען דא
דיא נעמען פון דיא פערזוינען און פון דיא ערטער · און מוזין
אזו גירופין ווערין דא מיט די אום דייטליכע נעמען „קאראבעלניק"
ישובניק" דארף · און ביי אלעם דעם איז דיא זאכע ריכטיג
און וואהר ;

איין געוויסער ישובניק פון מיטעלע יארין און וואס איז
זייער רייך · און וואס וואינט אין אקליינעם פאר שלאגענעם
דערפעל · ווייט פון גאס און פון לייטין דאס גיהאט דאס גליק צו
האבין געריסע פון דער גרוישע וועלט דורך אגעוויסין קאראבעלניק
איינגין מאן וואס פלעגט איין צוא קערין צוא אים אלע צוויי
דריי וואכין · מיט נייע סחורה און מיט גרוישע וועלט נייעקייטין ·
און פלעגט צוא האבין ביי אים דיא בעסטע אויפנאמע · פלעגט
ביי אים צוא נעכטיגין · צוא עסין · פלעגט באקומען זייער אפט
איין גמילות חסד ביי אים · און אויך זייער אפט גילויט פון
אים פאר קאסניקעס שפילקעס אוידינגלאך און נאך קלייניקייטין
דען ער האט אפאר מיידלאך · און אחוץ וואס ווא איז אמאל
אויך גיווען אמיידיל און מיינט עס נאך עד היום עס צוא זיין
דיזע באקאנטשאפט האט זיך פאר מעהרט און פאר גרעסערט פון
יאר צוא יאר · דאס ווא איז גאר איבער גיגאנגען אין איינער
פריינדשאפט · און פון איינער פריינדשאפט אין איינער ליבשאפט ·
אדער בעסער צוא זאגין אין איינער פארטרויליבקייט · און פון
דיזער פארטרויליבקייט האט דיזער קאראבעלניק גינוצט הייסט
ווייטער וואס מען האט אין אים אן גיהייבין צוא ריידין שידוכים
דיגע עלטערע מיידעל · זייער גוט צוא פראפיטערען · (דאס הייסט
ציען צוא ציהען) · אן גיהייבין האט זיך מיט קלייניקייטען ·
אויש גילאזין האט זיך אבער מיט וואס גרויסעס ווייא אלע
שפיצבוקערייען

שפיצבוקערייען · אזו ווייא ארום תנובה האט ער גיבראכט צוא
דעם ישובניק עטליכע נייעסלאך איינעגע קאמפעזיצעס וואס האבין
דעם ישובניק זייער גוט גישמעקט · און אויך ווייא עס האט אים
גישיינט זיינען פון גרוישע נוצין פאר אים · אזו למשל האט ער
אים דער ציילט דאס דיא פראנצויזין מאכין איינעם אידעשין
קיניג ביי זיך · און ווידער דאס פלאקס האט אן גיהייבין זייער
צוא שטייגין · בכן זאל ער זיך ניט איילין צוא פאר קויפין זיין
פעקיל וואס ער האט · און ווידער ווען יוא פאר קויפין זאל ער
זיך היטין צוא נעמען אלטע סיגנאצעס · דען דייא וועלין באלד
אויף הערין צוא זיין · נור דער ווילע האט מען ציים עס נאך
צוא פאר בייטין אויף דיא נייע נור מען דארף דער ביי פארלירין
פינף פראצענט · און האט שוין ביי דעם ישובניק ניט גיוואלט
נעמען אלטע רובילס פאר דיא סחורה וואס ער האט ביי אים
גיקויפט פאר דיא קינדער און פרויא פעקיל אויף קליידלאך ;
ווען אזו האט זיך דער ישובניק אפ גירופין · חלילה איך
פון אייך דיא טובה האבין איר זאלט מיר ארובול הונדערט פאר
ביימין אין שטאט אויף נייע „זייער גערן" האט אים דער
קאראבעלניק גיענטפערט · און האט זיך אן אים פארדינט ארובל
פינף · און האט אים אפ גיבראכט נייע · דער ישובניק האט אים
באלד דארויף גיגעבין נאך אפאר הונדערט · און דער נאך פינף
הונדערט · און אזו ווייטער און ווייטער · און ביי יעדעם מאל
וואר דיא פארלירונג גרעסער · דען דער קאראבעלניק האט אים
גיזאגט · דאס דיא אלטע סיגנאצעס פאלין פון טאג צו טאג · און
דאהער האט שוין דער ישובניק מורא גיהאט צו האלטין ביי זיך
דיא איבעריגע סיגנאצעס און האט אפ גיגעבין דעם קאראבעלניק
אויך איין קלאפ אפאר טויזנט רובל אום צוא בייטין אויף נייע ·
און אלס דער קאראבעלניק האט באקומען פון אים וואס ער
האט גימיינט · האט ער אים שוין אין גאנצין אן גיפייפט · דאס
אבער געשיקט און קלוג · דאס דער ישובניק האט זיך גאר ניט
גיוואגט

געוואגט צוא בעטן ביא אים אדער דער מאנען אזו גאר אים
ווענן בים · נאך מעהר ער האט זיך גאר גילייקענט דאש ער
האט אים גאר גיגעבן אמאל געלט · דען באלד ווא דער
קארעבעלניק האט צוא גינומען ביא אים דאש געלט · האט ער
זיך באהאלטן אויף עטליכע וואכן · אונ זיין ווייב פלעגט צוא
קומען אלע צוויא דריא טעג וויינען איבער אים דאש איהר מאן
זיצט ווענן דיא ס׳גנאצעם וואש ער האט אים גיגעבן אום ביזמן
וויל זיא זיינען פאלשע · נון פאר שטייט זיך דאש זיא פלעגט
נאך ביא אים יעדעם מאל וואש אויש ריסן אויף הוצאות · אונ
עס איז נים צוא באשרייבן דיא שמחה פון דעם ישובניק וואש
וואה אויך אים אלס ער האט אין עטליכע וואכן ארום דער זעהן
דעם קארעבעלניק · ער האט אים פיל גידאנקט דאש ער האט
אים נים ארין גימישט אין דער שלעצטעוואר · אונ האט זיך גיפרייט
מיט אים דאש ער איז אזוי גיך לויז גיווארן · באלד נאך דעם
האט דער קארעבעלניק דיא מאכטעה אויש גיגעבן · אונ דער
ישובניק וואר אשטארקער מחותן אויף דער חתונה · אונ האט נאך
גיגעבן אגרויסע דרשה גישאנק ·

«מולאשטא שדכן»

ביא אונז אין ווילנא איז גוועזן איין לאנג שדכן · ער
האט אים גירופן דער מולאשטער · ער האט גילעבט מעהר אלס
זיבעציג יאר · אך דורך גאנצע זיבעציג יאר וואר ער תמיד אים
איינע בהלה אין איינגערש רעגעוואת · אונ אלס מען האט דער זעהן
נאך זיין טוים אביזיל פון זאר עלף אונ אויביגעל פון איער
דרייצעהן האט מען זיך געוואונדערט אויך זיא ווא אויף איינעם
ריטן האן וואש מען דער זעהן נאך יום כפור · וועלכע ווירד
אין מטעקטין עלעמענט (שמאליצע) אין אנגיטאן יאר פלעגט ער
אראב צוא ציהן פון אים פים כמה מאות שידוכים אויש געפאהרטן
אונ ווייל אפט פלעגט זיך צוא טרעפן דאש ער האט דעם גאנצן

ירד